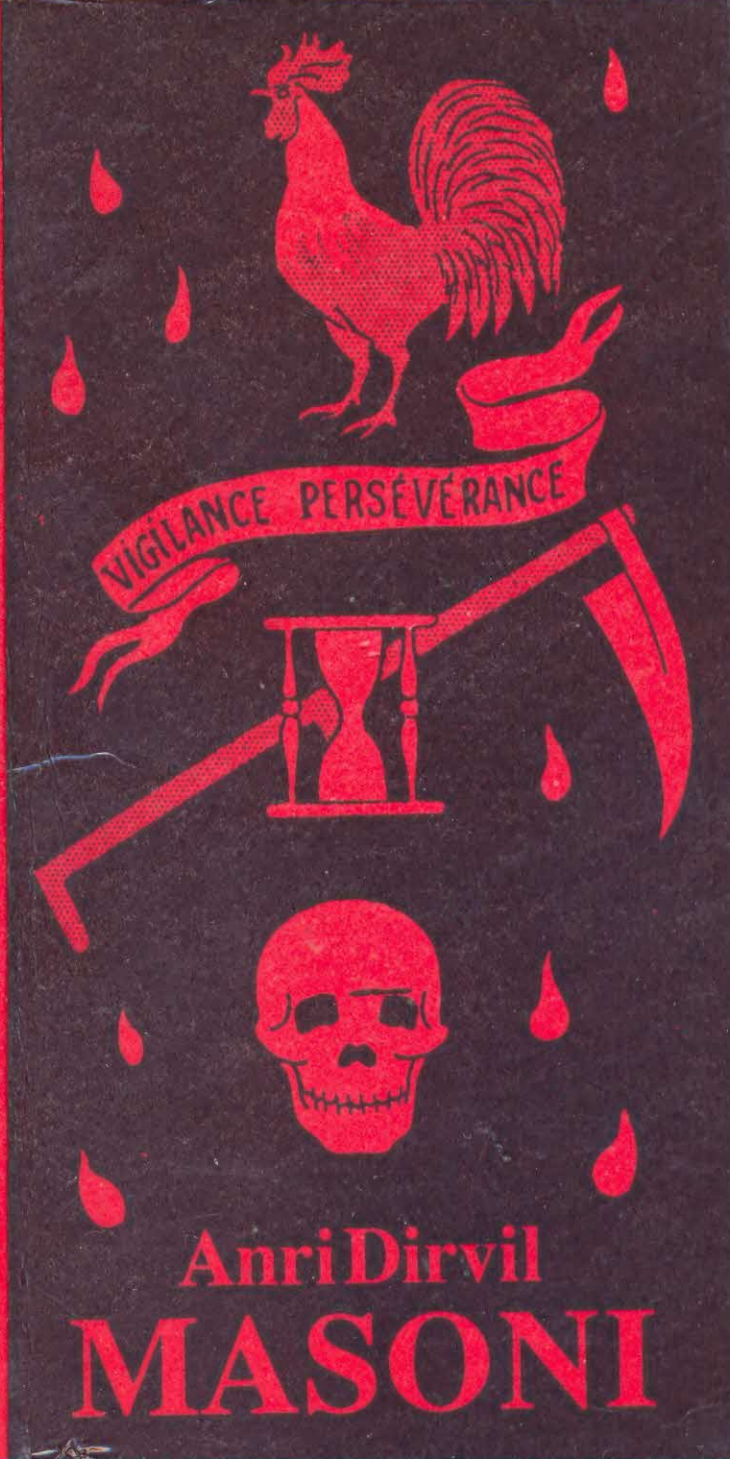

TABALCAIN
SCHIBBOLETH
MACBENNAC

ALTERA
as
gp
ALTERA

Anri Dirvil
MASONI

**Biblioteca
FENOMENI I**

ALTERA
as
gp
ALTERA

Biblioteka
FENOMENI
1

Urednik:
Tomislav Gavrić

Recenzent:
Radoslav Lazić

Likovna oprema:
Milan Arnaut

Izdavač:
KIZ ALTERA
Beograd

Za izdavača:
Milan Arnaut

Naslovna strana:
Mrtvački amblemi sale za kontemplaciju

Zadnja korica:
Uvođenje u stepen učenika u masonsku ložu

Štampa:
„BAKAR” Bor

Tiraž:
3000

ISBN 86-81459-13-9

Anri Dirvil

MASONI

Preveo
Tomislav Gavrić

Beograd
1990

Naslov originala
Henri Durville
Les Francs – macons,
Bibliothèque Eudiaque
Paris 1929.

UVOD

Masonerija (slobodno zidarstvo) ima za cilj da obrazuje mislioce i mudrace i da ih, istovremeno – selekcijom i inicijacijom – uzvisi iznad opšteg položaja njihovih savremenika. Kao sve inicijacije i slobodno zidarstvo sadrži obnovljena iskušenja većine egipatskih misterija. U cilju prilagođavanja zapadnim uslovima ova iskušenja neće proći bez dubokog iskrivljavanja i preterivanja, pregršt infantilnih scena i jednog simbolizma koji po svojoj raskoši stoji rame uz rame s drevnim ritualima. Međutim, sama ideja njenih tvoraca bila je prisutna kod sveštenika iz Memfisa ili Tebe, to jest da treba upoznati karakter budućeg adepta koji se podvrgava ovim više ili manje utemeljenim strahovanjima. Potrebno je najpre uveriti se u čvrstinu njegovog karaktera, pa mu tek onda predočiti imaginarne opasnosti pred kojima mora ostati miran. Potrebno je takođe utvrditi šta njegova čvrstina predstavlja za njegove nagone, jer se mnogi ljudi po prirodi hladnokrvni i neustrašivi, smelo prepuštaju uticaju neočekivanih emocija. Oni su izloženi iskušenjima takve vrste da su u stanju da prosuđuju o svojim moćima bez pozivanja na pohotljivost tela. Rečju, tajna što se poverava novom adeptu ne sme biti otkrivena zato što se, mada savremene inicijacije nisu više ono što su nekad bile, čini izvesnim da on neće odati tajnu koja mu je poverena na čuvanje.

Isti uzroci rađaju iste posledice i stoga ne čudi što u slobodnom zidarstvu nalazimo većinu eleme-

nata prisutnih u ostalim oblicima ezoterije. Nisu se promenila samo iskušenja, uvek su to nepoznate tajne – vatra, vazduh i voda – s dosta ograničenim varijantama koje proizilaze iz rituala.

U misterijama Izide i Ozirisa cilj iskušenja bio je da se proceni neustrašivost adepta. Tajna što mu se poverava umnogome prevazilazi razum mase; tu ezoterijska nauka stoji u relativnom odnosu prema zakonu reinkarnacije. Danas masonski ritual različitim sredstvima pokazuje da reinkarnacija u stvari predstavlja smisao života i da je evolucija – koju ponovna rođenja moraju proizvesti – jedini zadatak čoveka koji se hvata u koštac s takvim naporima.

Ova nauka koja je u starom Egiptu morala da bude ritualna, kako bi u duhu adepta ostavila utisak čiste i upečatljive slike, nužno je pretpostavljala privid smrti da bi se shvatilo da smrt otvara vrata jednom novom životu. Međutim, kad adept inicijacijom jedanput umre on se više ne može reinkarnirati u svetu – osim ako ne počini kobnu grešku – zato što su mu inicijacijom jednom za svagda bila otvorena vrata večnosti kad posle večernje molitve ostane sam u mrtvačkom lešu na koga se polagano spušta debela tama. Prepušten ovakvim razmišljanjima on se moli Božanstvu, iščekuje božansko prosvetljenje koje je kruna svih ovih pregnuća. On, u savršenom otkrivenju, komunicira s Bogom.

Sve drevne inicijacije, zasnovane na reinkarnaciji, bile su spiritualističke.

Masonerija je podležući uticaju sredine umesto da je usmerava, iskrivila smisao ovog rituala, mada prividna smrt i danas čini deo iskušenja kojim se uvodi u zvanje Majstora. Privid smrti uvek postoji doduše u jednoj dosta naivnoj inscenaciji, ali bez ezoterije on gubi smisao u današnjim inicijacijama. U masoneriji pre svega nije neofit taj koji mora umreti; to je majstor primljen poslednji po redu u bratstvo koga predstavlja Hiramov leš u vodoravnom položaju. Međutim, uz retke izuzetke, adepti ne poznaju spiritualističke elemente ovog rituala. Obred je zadržan ali se tradicija ugasila.

Oni koji danas hoće da pojednostave masonski ritual oslobađajući ga jednog aparata za koji mi-

sle da je nepotreban, sa svoje tačke gledišta su u pravu, jer ako je smisao ovih radnji pao u zaborav onda je sasvim izlišno obavljati ih. Iskušenja postoje ali su ona izgubila svoje inicijacijsko značenje, mada se od neofita traži da čuva tajnu zato što je niko ne poseduje. Simboli tajne nauke se kriju ali oni više ne označavaju reinkarnaciju koja jeste pravi smisao života i nauka koja mora pripremiti adepta za savršen život, nauka koja ga oslobađa egzistencije. Danas je masonerija uglavnom materijalistička što je sasvim suprotno ciljevima koje ona hoće da ovekoveči.

Masonski simbolizam uostalom pozajmljen iz najstarijih rituala obiluje lepotom prizora.

Kao i kod nekih gnostičkih sekti kandidat za masoneriju se poredi s neobrađenim kamenom, koji će svoj konačni oblik dobiti tek pod udarcima čekića. On se dakle mora usavršavati i zato način na koji će se to postići najviše odgovara kubičnom kamenu koji simbolizuje adepta. Kubični kamen podesan da se pomeša s kamenjem koje će poslužiti da se sazida socijalna građevina simbolizuje ulogu masona koji se mora sažveti s aktivnim životom, graditi korisno, inkorporirati se s ostalim masonima u trajno delo koje zajedno grade. Ovu građevinu simbolizuje hram kojeg su masoni podigli u slavu Velikog Graditelja Kosmosa: Boga. Nužno je, pak, da kandidat bude odan nauci koja ga nadahnjuje na velika dela.

Pre nego što primi inicijaciju duh budućeg adepta nalikuje neobrađenom kamenu, nečistoći koja prlja.

Simboli prvog stepena inicijacije, neophodna sredstva za klesanje kamena su: čekić i sekač.

Čekić je volja; sekač – razum.

Volja se može usmeriti u korisnom smislu ali ako se to čini nasumce izlaže se opasnosti namera koja se želi postići. Međutim, nužno je hteti jako i postojano i zato se volja budućeg adepta dugo uvežbava i iskušava. No, razum, logični vidovnjak može pogrešno usmeravati elan volje, te zato kandidat mora uvežbavati neprestano, tokom dugih meseci, ovo rasuđivanje bez kojeg bi inače volja podlegla najispraznijoj imaginaciji ne samo onda kad uspe da

ovlada sa ova dva simbolička oruđa i poveri mu se sledeći stepen.

Kamen jedanput grubo isklesan još je daleko od savršenstva i od toga da odmah bude upotrebljiv; čekić i sekač nisu dovoljni. Zbog toga je drugi stepen predstavljen oruđima koja pomažu da kamen, grubo isklesan, postane gladak. Ovde se mason podučava pravičnosti i skladnosti bez kojih nema savršenstva. On prima *lenjir*, *šestar*, *ćuskiju* i *uglomer* koji nisu oruđa vlasnika kamenoloma već graditelja; oni nisu oruđa kojima se dela u sadanjem momentu i bez razumevanja, već oruđa kojima se vrše pripreme za trajno delo. Lenjir, šestar, ćuskija i uglomer su radni instrumenti prosvetčenog duha koji treba da razume celinu horizonta na kojem dela, koji će znati da kamen kojeg kleše sekačem pod udarcima čekića privede ravnoj i pravilnoj površini.

Na trećem stepenu kandidat postaje majstor, On čuva simbole prethodnih stepena, ali sada svestan da mora biti od koristi bratstvu. On mora proučavati konstrukciju geometrijskog dela, savršenog i trajnog dela, kojeg sa svojom braćom gradi u slavu Boga.

Međutim, ova uzvišena težnja se preobraća u ispraznu terminologiju. Spiritualistička tradicija se gubi u masoneriji. Kad stupa u bratstvo klešući grubi kamen kako bi stvorio savršenog čoveka, on još ne zna koji to pravi cilj vodi ovom savršenstvu. Onaj ko se očisti morao bi da, kao u drevnim hramovima, pronađe smisao života; on bi morao da spozna šta su to ponovna rođenja i veličanstveni horizonti koje ovakvo mišljenje otvara adeptovom duhu. Međutim, činjenica ponovnog rođenja potpuno je iščezla iz nauke o masonstvu; zaboravljen je najlepši i najkorisniji deo inicijacije.

Kao i svi pokretači, osnivači masonerije su takođe razumeli nužnost da se preko potrebna istina ne poverava svakome i da je svi ne mogu shvatiti. Oni su ipak zamaglili svoju nauku, a njen smisao je prekriven tako gustim velom tajne, da niko nema pravu predstavu o tome šta je suština inicijacije.

Da bi se razumela evolucija inicijacijskog udruženja i njegov značaj nužno je na ovom mestu dati kratak istorijski osvrt.

U početku su masoni i brusioeci grubog kamena bili jedno od najpoznatijih i najmoćnijih udruženja srednjeg veka; u tom vremenu su građene brojne katedrale, spomenici i isticani simboli bratstva prisutni u ritualima masonerije. Kao i sva udruženja i masonsko je imalo ogranke po celoj Evropi. Postojala su, dakle, kao i danas znamenja i večne reči bez kojih nije bilo moguće da se u redove masona ubaci nekakav prevarant bez prethodnog kalfovanja.

Masonerija je, dakle, vrsta radničke internacionalne ograničena na jednu profesiju jer nalazimo čudesne graditelje koji klešu spomenike u Francuskoj kao i francuske neimare koji grade u inostranstvu. Naravno, kandidati koji se ispituju da bi se usavršili u svome zanatu uzajamno se savetuju i usmeno razmenjuju tajne svoga umeća kako bi bili u stanju da realizuju najsavršenije delo; za većinu to takođe ne znači da se njihova dela mogu smatrati kolektivnim. U nekim epohama – naročito na svetkovinama svetog ktiitora udruženja bratstva agapa ujedinjenih masona – ona se prilagođavaju staroj nameni.

Kako stoji stvar sa smerom putovanja? Šta se dešava onda kad Philippe le Bel raspušta Templare? Nije tačno utvrđeno kad se ideja inicijacije počinje mešati s kolektivnim osećanjem. Neki autori smatraju da Templari nisu bili proterani iz hrama u vreme kada su na Istoku upražnjavali inicijaciju, koja je zabrinjavala oficijelnu crkvu kad su nestali kao red. Oni pokušavaju da se prikriju pod okriljem jednog moćnog udruženja koje prihvata njihove ideale. Templari su bili vitezovi Svetog Jovana i masonerija ne poznaje drugo Jevandelje do njihovo inicijacijsko Jevandelje.

Drugo obeležje jeste da simboli vuku korene s Istoka. Kao i na Istoku u masoneriji je reč o biću koga oblikuju Priroda i Društvo predstavljeno grubim kamenom koji se najpre mora isklesati da bi postao koristan; askezom i inicijacijom neisklesani kamen postaje kubični kamen, očišćen i koristan materijalni element. Ništa nije starije od ovog simbola kojeg nalazimo u proročanstvu Delfa kao odgovor, na jedno pitanje Samiensa.

Rečju, ideja da se sagradi hram za Božanstvo sledbenika Večne reči – u kojoj broj igra veoma važnu ulogu – izgleda da dolazi iz Jerusalima.

Međutim, cela frazeologija se primenjuje na udruženje masona i formule kalfovanja.

Inicijacija sadrži tri osnovne etape ili stepena:

Prvi stepen je stepen *učenika* koji je dete, početnik koji ne zna nauk kojeg će prigrliti.

Potom dolazi stepen *pomoćnika*. Na ovom stepenu mason upoznaje suštinu svoga zanata, ali još uvek nije upoznat sa savršenim delom.

Konačno, dolazi stepen *majstora* na kome mason ulazi u sve tajne svoga zanata.

Amblemi su takođe ugrađeni u simbolizam zanata.

Na prvom stepenu, zahvaljujući čekiću i sekaču, učenik kleše beslovesni kamen.

Na drugom stepenu pomažući se lenjirom, šestarom, ćuskijom i uglomerom pomoćnik iz komada grubog kamena kleše savršen kubični kamen.

Najposle, na trećem stepenu majstor će ovaj kubični kamen isklesati u čist i gladak kamen. Ovaj će kamen s ostalima poslužiti da se sazida hram kome je on unapred namenjen.

Samo je Bog – bez obzira na najsavršeniji znanat – Veliki Graditelj Kosmosa.

Ova stalna promena, neprestano usavršavanje kamena, usavršavanje sebe samoga koje se stiče postepeno jeste nadnica koja se stalno povećava u zavisnosti od masonovih zasluga.

Međutim, u senci ovih profesionalnih privida uočavaju se inicijacijske reči; ovaj nauk ipak izdašno preobražava. Bejaše to u početku isti onaj nauk kojeg uostalom nalazimo u svim inicijacijama široko prilagođen potrebama Zapada i njegovih klasa poznat kao Večna reč. Naravno u početku masonerije učenje o reinkarnaciji bejaše sastavni deo otkrivenja podesnih za adepta. Nije li ona u stvari potpuno materijalistička nauka, najviši deo masonske inicijacije, tradicija iščezle reinkarnacije? Veza s inicijacijom je prekinuta.

Kao i stari adepti masoni su sačuvali ambleme i reči koje su im, uprkos razlikama u jeziku, omogu-

ćavale da se prepoznaju u svim zemljama. Večne reči i amblemi su svuda isti.

Videli smo da su masoni najpre bili korporativna udruženja koja su usled određenih okolnosti prihvatila inicijaciju gradeći ritual na svojim znacima raspoznavanja među braćom, staru tradiciju glavnog dela zanata kakva je bila u srednjem veku. Rekli smo takođe da ova inicijacija ne sadrži krunu najvišeg znanja i da – pod uslovom da današnji masoni delimično poznaju značenje amblema kojima se služe, da su sačuvali sećanje na korisnost i iskušenja kao načina za ocenjivanje karaktera i umeća adepta – oni potpuno zanemaruju Večnu reč koja predstavlja deo slave starih misterija; simbol zrna žita posađenog u zemlju, nužnost da se umre da bi se ponovo rodilo, viši i savršeniji život.

Današnji masoni tvore iz jednog inicijacijskog centra socijalni organizam koji nije bez koristi, mada ima mišljenja da lično obrazovanje treba proširiti na čitav kolektiv. Međutim, ova uzvišena ideja bila je zatamnjena političkim ciljevima i metod obrazovanja gubi svoju raniju formu. Daleko od toga da se razume kao inicijacija koju obavljaju adepti svih religija i zemalja u izmenjenom simbolizmu, masonerija je postala organizam antireligiozne borbe što protivreći ezoterijskoj tradiciji hramova; to je prvi put da se inicijacija izvodi na takav način. Masonerija će nametnuti ovakve ideje i to žestokim metodama sektaštva i progona. Oni su bili daleko od metoda Pitagore ili Sokrata koji su više voleli da zlo trpe nego da ga nanose. Međutim, oni sadrže visoko usmerenje pravog adepta koji može i mora da bude hrabar u svojim uverenjima, ali koji neće nikad pristati da čini ono što smatra da nije moralno, koji misli i dopušta da se misli slobodno, ubeđen da je istina besmrtna i da je niko i ništa ne može ukinuti. Rečju, kad oni stupaju na pozornicu tradicija se gasi, struke se umnožavaju nauštrb loze; rituali su brojniji ali neujednačeni, nastaje rascep i ponovo se promišlja suština masonstva.

Do 1730. godine masonerija sadrži samo dva stepena. U XVII veku izgleda da engleske lože nisu imale drugi cilj negoli da primaju nove članove u udruženje kakvo je ovo.

Od tog vremena nastaju brojne modifikacije u doktrini i rituali postaju složeniji. Izvode se mnoga iskušenja koja nimalo ne liče na inicijacije iz prošlosti i koja ne opravdavaju nijedan ezoterizam.

U masoneriji, u načelu, postoje samo tri stepena: *učenik*, *pomoćnik* i *majstor* koja ponovo nalazimo u svim oblicima slobodnog zidarstva. Međutim, u mnogim ritualima ovi su obredi bili tačka odvajanja od mnogih dugih rituala.

Tako dakle škotski ritual sadrži 33 stepena inicijacije, Misraim ritual – 99 stepeni.

Prva tri stepena: učenik, pomoćnik i majstor naročito korespondiraju iskušenjima koja prethode inicijacijama u izvorno tajnoj tradiciji. Ako stvar posmatramo s tačke gledišta velikih adepata, mason koji je postao majstor spreman je da primi nauku ali ga on još ne prima. Iznad ovog stepena počinje, ili bolje, morala bi da počne prava inicijacija. U nekim ložama u prošlim vekovima adept koji je prelazio ove stepene primao je nauku koja ima dodirnih tačaka s duhovnom naukom.

Šta je ostalo od svega ovoga? Doista malo. U ritualima gde postoji više od ova prva tri stepena prilagođavanje teče dosta glatko. Daleko je teže kod onih rituala gde ima više stepeni upravo stoga što bi prava inicijacija morala da počiva na njima.

U starom škotskom ritualu prijem sadrži 33 stepena inicijacije. Ovi se stepeni međusobno dele na četiri:

- 1° – Simbolički stepeni
- 2° – Redovnički stepeni
- 3° – Filozofski stepeni
- 4° – Viši stepeni

Prva tri stepena koja su zajednička za sve inicijacije – učenik, pomoćnik i majstor – simbolički su stepeni: oni su sačuvali simbole iz prošlosti. Učenik se podvrgava fiz ičkim iskušenjima i ova učenja predstavljaće za nas jedno od značjenja reči sfinga: *znanje*. Pomoćnik se podvrgava moralnim iskušenjima; njegova inicijacija odgovara reči: *volja*. Majstor se predaje intelektualnim iskušenjima: on mora da bude hrabar. Sva trojica imaju obavezu da *čute*.

Redovnički polazi od četvrtog stepena (tajni majstor) i petog (savršen majstor) i ide do osamnaestog (kojeg sublimira princ Rozenkrojce).

Filozofski stepeni počinju od devetnaestog stepena princa Rozenkrojca koji postaje Veliki Prvosveštenik božanskog Jerusalima i vodi do tridesetog – Velikog izabranika viteza Kadaša, savršenog adepta.

Na koncu, četvrti sadrži stepene koji polaze od trideset prvog: Inkvizitor, Inspektor, Vitez i idu do trideset trećeg stepena: suverena Velikog Generalnog Inspektora.

Rekli smo da prva tri stepena – učenik, pomoćnik i majstor – koja odgovaraju starim iskušenjima – ne daju osnova ni za kakvo duboko poznavanje tajne nauke. U principu, ova iskušenja moraju početi na stepenu Tajnog Majstora ali sa žaljenjem treba konstatovati da u modernoj masoneriji Tajni Majstor ne čuva Večnu reč i, da se s obzirom na obaveze članova bratstva s tačke gledišta inicijacije, Večna reč ovih stepeni potpuno zanemaruje od strane onih koji je znaju.

Ritual Misraim ima devedeset stepeni podejlenih u pet redova:

- 1° – Simbolički stepeni
- 2° – Filozofski stepeni
- 3° – Mistički stepeni
- 4° – Kabalistički stepeni

Poslednji – devedeseti stepen – naziva se stepenom suverena Velikog Neograničenog Majstora.

Masoneriji bolesnoj od dekadencije neki retki masoni pokušali su da povrate nekdanji sjaj, naglase njenu inicijacijsku vrednost. Njihovi pokušaji išli su za tim da obnove pokidane veze inicijacije.

Oswald Wirth kaže: „Francuski ritual prva tri stepena bejaše vremenom pretočen u istinsko remek delo ezoterije. Onaj ko ume da uči doista postiže prosvetljenje. Nijedan od detalja rituala kojeg on sadrži nije od presudne važnosti; važno je zapravo sve pošto je celina logički postavljena i svaki deo ima svoje mesto u tumačenju. Ne može se tačno utvrditi u kojoj je meri ritual tzv. viših stepeni – koji se često krši od strane njegovih tvorca – žaljenja

vredno nepoznavanje materije simbolizma. Ako bi do zla i došlo ovi bi stepeni makar imali praktičnu korist..." (*Livre de l'apparenti*)

Po Ragonu od koga je Oswald Wirth pozajmio ovu misao prva tri stepena postavljaju tri zagonetke koje podsećaju na grčku sfinđu.

Pitanje za učenika glasi: *Otkuda dolazimo?*

Drugo, za pomoćnika: *Šta smo?*

Pitanje za majstora: *Kuda idemo?*

Budući adept, sličan Edipu, mora odgovoriti na ova pitanja u meri u kojoj mu se ona postavljaju i – ako ona idu u prilog iskušenja – on je doista dostojan da traži nastavljanje svoje inicijacije.

Očigledno je da izvor masonerije – Večna reč – doista odgovara onome što su bili prvi stepeni stare inicijacije. Međutim, viši stepeni, kako tvrdi Oswald Wirth, već dosta dugo ne zahtevaju iskušenja koja bi imala svoj *raison d'être*; visoka nauka se izgubila. Sve se svodi na zanimljiva istraživanja ili prostu retoriku; viša inicijacija, Večna reč ponovnog rođenja, uvedena evolucijom odavna je prestala biti sastavnim delom masonske inicijacije. Ona je iščezla iz uzvišenog spiritualizma i spustila se na žaljenja vredan materijalizam.

Međutim, od sredine prošlog veka neki vrlo duhovi ulagali su napore da obnove zaboravljenu tradiciju kako bi masoneriji povratili inicijacijski značaj. Eliphas Lévi, Ragon, Stanislas de Guaita i Oswald Wirth doprineli su da se ponovo upozna ova već ugasla tradicija i učini vidljivom i prisutnom za njene nastavljače.

Oswald Wirth nastoji da baci jače svetlo na misterije, komplikovane i nekorisne za modernu masoneriju. On, kako sam kaže, hoće da masoneriji „povrati veru u adepta”.

Ističući lepotu prva tri stepena inicijacije, on osvetljava način na koji oni rešavaju tri enigme. Ne bismo ulazili u detalje, ali ćemo u kratkim crtama proći putem kojim je popločana tradicija inicijacije.

Kao što smo rekli tri stepena odgovaraju inicijacijskim iskušenjima koja u Egiptu prethode pravou inicijaciji.

Prvi stepen je stadijum očišćenja. Učenik se podvrgava drevnim iskušenjima koja dele svetovno od tradicije; on na ovome putu upoznaje nepoznate tajne, iskušenja vode, vatre i vazduha. U inicijacijskom smislu treba najpre omogućiti da fizičke sile adepta budu u stanju da izdrže napore; ako su moralne osobine jače od straha i iskušenja, ako su intelektualne sposobnosti posle neophodnih priprema jake u njega se mogu usaditi nove ideje. To je stadijum beslovesnog kamena, koji sadrži sva neophodna svojstva. Najpre se sekačem mora isklesati razum, sačuvati ili odstraniti rasuđivanje o dobrim ili rđavim osobinama i čekićem – simbolom volje – rukovođenje na mestima gde je to neophodno. Tako će kamen dobiti formu koju valja obraditi kako bi bio podesan za gradnju.

Stepen pomoćnika u prvobitnom ritualu odgovara periodu prosvetljenja u starim inicijacijama. Prethodna dva oruđa su i dalje potrebna učeniku – ali sada još savršenija – kako bi kamen dobio savršen oblik. *Uglomer, lenjir, šestar i čuskija* odgovaraju ovome delu. Što se tiče simbola prosvetljenja kojeg učenik prima u ovom momentu on je ukrašen petokrakom plamenom zvezdom. Ova zvezda postavljena je tako da jednim visokim krakom prikazuje čoveka u stojećem položaju, s glavom okrenutom u pravcu neba. To je slika učenika koji u višim sferama crpe ovo istinsko prosvetljenje što osvetljava celog čoveka koji dolazi u ovaj svet, ali sadrži i krake onih koji su još u tami. Ovo prosvetljenje pripremljeno s askezom svojstvenoj čoveku s posebnim sposobnostima i smislom stavlja ga u dodir s najsuptilnijim vibracijama na koje se on obično poziva. Nažalost, ova askeza više ne postoji u savremenoj masoneriji i masoni su prestali da neguju intuitivni smisao.

Na trećem stepenu majstora mason koji je primio prosvetljenje počinje da se u okvirima bratstva služi svojim moćima i sposobnostima na najbolji mogući način.

Prvobitni cilj masonerije bio je da oslobodi duh svake tiranije. Zbog sukoba s crkvenim vlastima dakle moćnicima ona je, nažalost, navukla na

sebe mržnju crkve i izmetnula se u antireligioznu tiraniju upravo u ono što je nekada bila njena prednost u borbi protiv tiranije; bejaše to, dakle, posve suprotno od onoga što je ona trebala da stvarno bude. Isto tako, masonerija ulazi u fazu dekadencije u momentu kada iz ovih istih razloga prestaje da bude spiritualistička. Uprkos svemu ovde se postavlja pitanje koje najviše uznemirava čovekov mozak: šta se dešava s nama posle smrti? Zbog toga u ovom momentu adept stupa u posed istine koja dodiruje reinkarnaciju; ali od sada je sve izgubljeno.

Sada ćemo pobliže ispitati današnja iskušenja masona. Pokazujući cilj i smisao ovih rituala, surovih i čudesnih u isto vreme, pokatkad čak grotesknh, uverićemo se da pojedini simboli koji nam danas izgledaju smešni i zastareli, imaju pokatkad svoj *raison d'être* i omogućuju da ih objasnimo i uočimo izvesnu lepotu.

Pre nego što počnemo s masonskim ritualom opišimo najpre mesto na kojem se inicijacija odvija: ložu.

Loža je po mišljenju onih koji su sačuvali znamenja rituala po sebi samoj simbol; ona je slika kosmosa. Njena gornja granica je plavetni svod posut zvezdama. Nekada su adepti poznavali značenje ovih zvezda i šta one kazuju onome ko ulazi u nauku. No, ponovimo ovde još jednom i za svagda: uz vrlo retke izuzetke ova tradicija više ne postoji.

Pod je popločan velikim belim i crnim rombovima koji pokazuju adeptu – koji je dogurao do višeg stepena – harmoniju što se rađa iz ravnoteže suprotnosti; za adepta nižeg ranga ovaj mozaik simbolizuje sve narode, sve doktrine, sva mišljenja pomešana i sjedinjena; to je slika bratstva koja mora ovladati svim ljudima. Pravi mason – za razliku od onoga ko propoveda tiraniju prema onima koji ne dele njegovu mišljenje – mora pomagati i učiti bez razlike sve ljude bez obzira na rasu, narod, zemlju i religiju kojoj pripadaju.

Na Istoku se nalazi put od tri stepenika gde je smeštena fotelja Velikog Majstora. Tri stepenika govore da on mora nadvisiti svoje učenike u tri oblasti: fizičkoj, osećajnoj i intelektualnoj – da je on

iznad njih pre nego što postane majstor. On ih mora podučavati, prosvetliti duh; stoga ga njegova fotelja prikazuje kao došljaka s Istoka na kome se rađa dan jer je on taj koji prosvetljava duh.

Na podu se nalazi beslovesni kamen, simbol čoveka pre njegove inicijacije. Kamen će dobiti geometrijski oblik po meri inicijacije masona.

Fotelja Velikog Majstora gleda put neba. S jedne strane neba nalazi se Sunce, simbol direktne svetlosti koja se širi kosmosom unoseći u njega život i energiju. Takav mora da bude učenik. Kad je u vlasti svetlosti, istine i moći koje inicijacija budi u njemu on teži da oni zavladaju kosmosom na takav način da svako od njih ima koristi, jer osnovni zadatak prave inicijacije sastoji se u tome da omogućiti onima što zaostaju u evoluciji da se što bolje usavrše.

S druge strane neba vidi se Mesec, pasivni princip koji najbolje izražava učenikov položaj; Mesec prima svetlost od Sunca i sija noću. Učenik koji je primio reč viših od njega mora, takođe, da u meri u kojoj mu je to dozvoljeno zrači na one što se još nalaze u tami. Učenik, pomoćnik pa i sam majstor su u stanju da prime učenje koje im se prenosi s pasivnošću kojom Mesec grli kraljevstvo Sunca, jer nauka i razum postaju njihova svojina i zajedničko nasleđe.

Svuda okolo vide se oruđa koja smo već naveli i novi simboli socijalne jednakosti kojoj se teži i kojoj se svagda težilo, ali se evolucija odvija u inicijacijskim bratstvima u kojima se zanemaruje merkantilnost i radi na sopstvenom usavršavanju.

PRVA GLAVA

STEPEN UČENIKA

Pogledajmo sada u čemu se sastoje masonska iskušnja, najpre ona na stepenu učenika.

Svetovnjak koji stupa u masoneriju vodi se na usamljeno mesto gde mora skinuti sve sa sebe, sve predmete od metala koje ima na sebi: novac, ukrase, oružje, nakit.

Cilj je rituala da upozori kandidata da se mora odreći svega onoga što sija lažnim sjajem, jer zla to i njegova isprazna svojstva nisu cilj kojem učenik treba da teži; ovaj sjaj je veštački i lažan. Mason se, međutim, ne primorava da položi zakletvu siromaštva; on samo treba da shvati da je novac sredstvo a nikako cilj.

Odvojen od metala svetovnjak se uvodi u osamljenu sobu koja se zove *soba za kontemplaciju* s povezom na očima; sama soba deluje zlosutno.

Zidovi su potpuno crni i ukrašeni skeletima, lobanjama mrtvaca i suzama koje se vide na mrtvačkom pokrovu. Tu su takođe kosa, pevac i peščani sat.

Lažne simbole je lako razumeti: to je misao o smrti. Između pevca i mrtvačkog pokrova stoje napisane reči:

Budnost i istrajnost

Pevac kaže onome ko treba da razmišlja: ja objavljujem dan; ne gubi ni časa, nastoj da te potpuno shvate. Vežbaj budnost na manama, ispravljaj se jer blizu je čas kad ćeš primiti prosvetljenje i njega

moraš biti dostojan. Ovo prosvetljenje je istinski dan, besmrtna želja. Očisti se da bi mu ukazao poštovanje.

Peščani sat koji bejaše prvobitni sat govori onome što prilazi; vreme teče brže no moj prah; budi istrajan u tvome delanju; znaš li koliko si čist da bi se usavršio?

Oko ovih predmeta poređanih na zidovima da bi naterali svetovanjaka na korisna razmišljanja napisane su sledeće reči:

Ako te ovamo goni znatiželja, udi!

Ne strahuj da se prosvetliš na svojim greškama, bićeš poučan za nas!

Ako si sklon dvoličnosti, strahuj, mi ćemo te prozreti i to pročitati u dubini tvoga srca!

Ako držiš do razlika među ljudima, ovde ih nećeš upoznati!

Ako je tvoja duša znala za strah, više neće!

Ako budeš istrajan, očistićeš se, izaćićeš iz ponora tame i ugledati svetlost!

Od tebe će se možda zahtevati najveće žrtve pa i sam život; da li si spreman da ih podneseš?

Kandidat zatvoren u sobu mora uložiti napor da spozna svoju trenutnu situaciju i da o njoj dobro razmisli. Ono što mu valja činiti jeste neprestano traganje ka mudrosti. Delo što mu je pripalo u udeo doista je ozbiljno. On najpre treba da upozna mane s čvrstim ubedenjem da ih prevaziđe i zameni vrlinama; sve te promene mogu potrajati godinama.

Najjači kvalitet jeste iskrenost; na dvoličnost se ovde gleda kao na zločin. Svaka izgovorena reč treba da bude iskrena misao onoga ko je izražava; među braćom ne sme biti laži.

Cilj ovakvog udruženja jeste brisanje svakojakih razlika među ljudima. Učenik mora da bude skroman. Kako je onome što nalazi pravi put smešna taština! Isto tako: ne treba strahovati ni fizički ni moralno. Biće, naravno, i teškoća ali onaj ko je spoznao cenu vremena zakoraćiće ka svome cilju, ka prosvetljenju.

Soba za kontemplaciju uređena je sa strogošću manastirske ćelije; najjednostavniji drveni sto i klupa sav su nameštaj. Da bi se utolili glad i žeđ tu

su crni hleb i krčag vode. Učenik se upozorava da ne bi trebalo da gubi vreme na proždrljivost a razlog je u sledećem: pokraj krčaga stoji mrtvačka glava i skeleti koji mu govore kako vreme prolazi i šta sve ono može učiniti sa nama.

Ako došljak dolazi s religioznom uverenjem onda na stolu stoji još i Jevandlje po Jovanu. To je relikv iz vremena kad je u masoneriji postojala prava inicijacija; Jevandlje po Jovanu je ezoterijsko otkrivenje Isusovog učenja.

Cilj ove kratke samoće jeste da usmeri novog učenika da razmišlja o tome šta treba da radi, da masoneriju ne smatra nekom vrstom društvenog kluba. Učenik mora umreti u svetu, odvojiti se barem delom svoga života – kojeg posvećuje ovim učenjima – od onoga što spada u njegov svakodnevni život; umreti za svoje svetovne obaveze – merkantilno je i lažno. Kandidatu u tome pomažu natpisi na zidu.

Kandidat se, dakle, neko vreme ostavlja u ovoj sobi. On u njoj mora razmišljati o predmetima koji mu stoje pred očima, a rezultat ovih razmišljanja jeste zahtev u posebnoj formi kojeg ćemo sada opisati.

Na stolu prekrivenom belim pokrivačem kandidatu na raspolaganju stoje mastionica, držalja i papir na kojem su napisana tri pitanja na koja mora dati odgovore:

Koje su čovekove dužnosti prema domovini?

Koje su čovekove dužnosti prema sebi samome?

Koje su čovekove dužnosti prema bližnjima?

Na svako postavljeno pitanje kandidat mora odgovoriti na posebnom papiru. Samo onaj ko je svestan toga da ga ovaj mrtvački aparat može i života stajati ostaje hladnokrvan. Savijajući papir prema vrhu kandidat uočava reč TESTAMENT, napisanu krupnim crnim slovima iznad velikog belog prostora koji je predviđen za popunjavanje.

Kandidat, dakle, mora sačiniti svoj testament.

Ovaj testament nije raspolaganje dobrima za slučaj smrti već filozofski testament u kojem se on odriče svog prošlog života; to je čin u okviru kojeg

on raspolaže drugačijim shvatanjima i životom koji je u skladu s novim mišljenjem. To su shvatanja koja je on imao i napustio; on sada usvaja nova, za budućni novi život i sledi pravila, shodno današnjim razmišljanjima, koja mora napisati.

Uostalom, sve je on to i predvideo ulazeći u sobu za kontemplaciju. Brat koji ga je uveo skida mu povez s očiju i obraća mu se rečima: „Vi se uskoro otiskujete u novi život ... pismeno odgovorite na postavljena pitanja i sačinite Vaš testament”.

Ovde se pojavljuju novi momenti, prisutni inače u tradiciji, koji zavređuju da im se posveti više pažnje.

Videli smo da je kandidat skinuo sve predmete od metala koje je imao na sebi. On će se sada osloboditi i dela svoje odeće. Ovo će površnim duhovima možda izgledati smešno. Međutim, simbolizam ovog gesta od bitne je važnosti.

Kada se seme posadi u zemlju ono započinje nov ciklus; iako se čini da mu je suđeno da uvene u hladu i smežura na suncu ono sadrži u sebi klicu novoga života; u momentu kad se čini da vene ono gubi ljusku. Kandidat mora da bude sličan zrnu žita kojeg nalazimo u eleusinskim misterijama. On izlazi iz sobe za kontemplaciju i, da bi prešao u drugu sobu, mora da sa sebe svuče deo odeće.

U misterijama prvosveštenik tumači učenicima mit o zrnu koje klija, pusta izdanke, niče na suncu da bi ponovo započelo nov ciklus sa toliko poleta da izgleda da svakog proleća iznenaduje zemlju spontanom rastom, klicama naizgled mrtvim a tako živim. To je Večna reč koju masoni obnavljaju.

Kandidat se pokazuje odlučnim da prihvati novi život koji se pred njime otvara. On je stavljen u zemlju, ne materijalno već u nekoj vrsti groba kakva je soba za kontemplaciju. On je u njemu mrtav sa svojim predašnjim životom kojeg je već napustio; njegov je testament nešto što će potpuno nadživeti čoveka kakav je on bio. Zrno sazreva i ljuštura puca. Stoga se kandidat pre nego što napusti grob ili ono što ga simbolizuje oslobađa dela svoje odeće koja je dosta čudna. Njegova leva ruka je otkrivena u predelu srca; nogavica je zadignuta vrlo visoko u desnu

stranu a kratka čarapa zavrnutu tako da je desno koleno otkriveno. Učenik još ima povez na očima.

Zašto se, dakle, učenik oslobađa dela odeće?

Srce na otkrivenoj strani izražava osećanje iskrenosti koje smo već uočili na zidnim natpisima. Mason nema potrebu da krije od svoje braće najtajnovitije misli svoga srca i njegovu ruka je ogoljena za opšte dobro.

Desno koleno je savijeno i podignuto prema suncu u znaku ljubavi. Ovaj gest ljubavi mora da bude potpuno iskren da se ne bi zapalo u bolna priviđenja.

Što se leve noge tiče, ona podseća na orijentalne početke bratstva kada su se istočnjaci izuvali da bi ušli u svoje hramove. Masoni, takođe, iskazuju ovakav gest poštovanja pre nego što stupe u ložu. Oni izuvaju samo levu cipelu zato što je ta strana pasivna.

Stoga se u ovom momentu kandidatu omogućava da zakuca na vrata lože. On je zatečen snažnim odjekom koji podseća na reči iz Jevanđelja: „Pokucajte i otvoriće vam se!” Vrata se otvaraju i njega puštaju unutra još uvek povezanih očiju.

Glas Velikog Majstora ga pita šta želi. On, dakle, izgovara svoju želju da stupi u masoneriju i odgovori na sva postavljena pitanja. Majstor mora da oceni da li je kandidat slobodan i moralan. To su jedini uslovi za njegov prijem. On je, dakle, primljen i vrata koja su bila napola odškrinuta uz tresak se otvaraju. On je u hramu ali da bi prekoračio prag mora se sagnuti do zemlje.

Egipatska inicijacija je poznavala ovu ideju. U starom Egiptu adept je morao da puzi zagušljivim hodnikom pre nego što stupi u podzemne prostorije. Bejaše to iskušenje zemlje; potom je trebalo da podnese iskušenja vatre, vode i vazduha – dakle četiri elementa iz hermetističke tradicije.

Ovaj prvi deo inicijacije odgovara zimi u godišnjem ciklusu, i u toku ljudskog života – fetalnom životu, onome koji se dešava tajno u majčinoj utrobi. Dete kome je svetlost neophodna živi devet meseci bez svetlosti. Budućem učeniku se, dakle, uskraćuje svetlost – barem u prvo vreme – da bi mu docnije bila velikodušno data.

Kandidat uveden u hram i dalje nosi povez na očima. On još nije učenik; on ništa ne zna, još uvek ne vidi, može samo da oseća. Ovaj stadijum se stoga naziva *iskušenjem mača*.

Gola oštrica mača uperena je prema grudima kandidata. Pre nego što mu se poveri tajna u svetovnjaku se budi osećaj kazne, koja bi mu sledovala u slučaju da otkrije tajnu.

Veliki Majstor pita kandidata koji mu prilazi: da li je dobro razmislio o tome šta je masonerija, o ideji iz koje se ona sastoji, i nakon odgovora koji potvrđuju rezultat ovih razmišljanja, majstor ga pita da li se oseća dovoljno hrabrim da podnese jaka iskušenja kojima se mora podvrgnuti. Na njegove potvrđne odgovore putovanje kroz iskušenja može započeti.

Prvo putovanje, da upotrebimo masonski izraz, jeste putovanje kroz vazduh i bilo je poznato i egipatskim misterijama.

Kandidat se obazrivo upućuje ka preprekama koje mora premostiti. Pošto su mu oči povezane on će biti vođen kao što dete ima potrebu da bude držano kad čini svoje prve korake. Ovaj je oslonac za učenika nužan zato što mi kroz život koračamo ne razmišljajući, i ništa u životu ne možemo postići bez pomoći onih koji su nam prethodili na putu; od njih sve učimo i bilo šta da uradimo mi imamo potrebu da se niko ne razvija tako kao što se mi sami razvijamo.

Kandidat polazi sa Zapada, prelazi na Sever i Jug i završava stupanjem u hram. Sever sadrži velike prepreke koje simbolizuje oštra zima. Uostalom, putnika na svakom koraku vrebaju zamke. On se mora uspinjati vrlo visoko i posle napornog puta zastati, da malo predahne na oštom vrhu kojim šiba strahovita oluja. Zemlja podrhata od grmljavine, pada grad i na koncu se diže jak vetar od kojeg se teško odbraniti. Kandidat je stalno vođen; pošto su mu oči povezane on nije u stanju da se sam kreće; olujni vetar ga baca u vrtloge. On oseća da lebdi u prostoru nošen jakim vetrom do mesta na koje će prispeti.

Ovaj vetar odgovara iskušebnju vazduha u egipatskoj inicijaciji. Vetar pročišćava nečistoću ži-

ta i ostalih čestica koje se nalaze u vazduhu. Čovek koga pokreće duh biva očišćen od svih nečistoća.

Oswald Wirth u svojoj *Livre de l'Apprenti* ova-ko opisuje kraj prvog putovanja:

„Sa aspekta morala prvo putovanje predstavlja simbol ljudskog života. Bura strasti, sudar različitih interesa, težina samog poduhvata, prepreke što se umnožavaju pod našim koracima i koracima naših suparnika svaljuju se na naša pleća i čine nas malodušnim; sve završava neuspehom i neskladom koji vlada oko nas. On se s mukom ispeo na vrh sa kojeg bi inače pao u provaliju ako ga ne bi pridržala ruka kitora. Egoizam je neiskren vodič koji rezultira ušasnim razočarenjem”.

Zato *drugo putovanje* dopunjava pročišćenje vodom.

Videli smo, takođe, na primeru Egipta da u drevnim inicijacijama nije bilo uobičajeno nijedno očišćenje. Nalazimo ga u Judeji s krštenjem Jovana koji je bio primljen u hrišćansku crkvu; zagnjurivanje u vodu prethodilo je takođe inicijaciji u eleusinskim misterijama.

Posle vrtloga elemenata kojim završava prvo putovanje, evo, nas na početku drugog; osluškuje-mo *zveckanje mača*.

Ovo zveckanje proizvode članovi lože da bi označili borbu koju učenik mora izdržati protiv zlih sila. Ako ne idemo tako daleko u prošlost utvrdićemo da su to borbe mudraca protiv prohteva i egoizma, koje iskušava da bi pobedio i zaslužio svoju inicijaciju. Učenik je samo onaj ko pobeđi zlo.

Posle simulirane borbe nastaje očišćenje vodom. U nekim ritualima u vodu se potapa kandidato-va leva ruka koja je uvek pasivna; stoga simbolizam pokazuje da se očišćenje vodom prihvata potpuno iskreno. Bilo kako bilo, očišćenje tela odraz je očišćenja duše – prvi rezultat inicijacije.

Treće putovanje jeste iskušenje vatrom; ono najviše podseća na egipatsku tradiciju.

Videli smo da je u unutrašnjosti piramide adept morao da se suoči s vatrom. Masonski obred je pojednostavio ovo iskušenje. Međutim, kandidat mora da preskoči trostruki plameni obruč tripud umotan u usijani plašt.

Lako je uočiti simbolizam ovog iskušenja. Adept mora u potpunosti ovladati samim sobom. On, dakle, mora goreti kao salamander u plamenu a da ne oseti bol; ovaj plamen oličava ljudske strasti. On ne gasi sve plamenove jer mnogi među njima su nosioci najveličanstvenije energije i najređeg herojs-tva. On se prepušta toploti koja pročišćuje ali ne da bi ga ona pekla i da bi na njoj izgoreo. On je svestan toga da je strast jedna od aždaja zanosa i da je slepi zanos opasan. Ako je nadahnuće prosvetljeno višim razumom ono predstavlja silu koja privlači najveći deo energije. Usamljenost ovog nadahnuća daje veru mučeništvu; samo ono može izraziti ljubav srca bez koje se ništa valjano ne bi moglo postići. Učenik mora biti pribran i lično izabrati ovo nadahnuće; on svoju dušu mora da usmeri prema svemu onome što je plemenito i uzvišeno; njegovo srce treba da bude puno milosrđa; on od svojih bližnjih mora tražiti pomoć, ali i s njima zajedno radovati se uspehu.

Pošto je pobedio vatru kandidat se podvrgava novom iskušenju – iskušenju *čashi gorčine*.

Kandidatu se najpre daje sladak napitak – obično zašeceran – kojeg će on morati da ispije do dna. Ali u međuvremenu je sladak napitak zamenjen gorkim. Ova promena ne prolazi bez neprijatnog iznenađenja. To je prilika da Veliki Majstor lože objasni budućem masonu simbol čashi gorčine; život se dariva učeniku koji sledi put, ali gorčina čeka onoga ko izda svoju braću.

Izvan lože, ova čaša predstavlja sliku života koji se najčešće obećava učeniku. Ako ima egoističke namere u traženju mudrosti biće osujećen u takvim nadanjima. Ali to nikako ne sme biti njegov cilj. Pošto život uvek donosi nove gorčine moraće da bude pribran i strpljiv. Ako doista razume inicijacijsku filozofiju neće ga obeskopojiti prolazne nesreće ovoga sveta, neće ga iznenaditi ljudska nezahvalnost i zloba. On mora biti svestan toga šta očekuje od ovoga života i zato ga ne sme ništa čuditi niti bilo šta uvrediti. On mora da zaboravi uvrede koje su mu nanete u ljutnji, kao što se zaboravljaju reči deteta ili pijanca uz sažaljenje prema onome koji ih izgovara; zadubljen u sopstvene misli mudrac više ne oseća svoju nevolju, on u njoj nalazi spokojstvo.

Posle raznih iskušenja kandidat je najzad primljen; on se sjedinio s masonima.

Od toga vremena on stiče sposobnost da bude solidaran, da daje svoj udeo u dobročinstvima kao i ostali članovi bratstva. On to sve čini svojom voljom, prinosi kao svoj dar koji je u srazmeri s njegovim mogućnostima i čiji je obim prepušten njegovoj darežljivosti i duševnoj snazi; nije obavezno da šifra ovog dara bude poznata ostaloj braći.

Glavna je obaveza učenika da pomogne svojoj braći, nastojeći da u manifestovanje svoje solidarnosti ne unese nijedan lični cilj.

Učenik se dovodi pred oltar gde svečano izjavljuje i obećava da će pod pečatom najviše tajne čuvati sva otkrivenja koja će mu biti saopštena; mogu mu se poveriti sve tajne masonerije on ih ni po koju cenu neće odati svetovnjacima.

Pred samim oltarom učenik obećava da će upotrebiti sve svoje snage i razum u traženju istine, da će se potpuno posvetiti pobedi pravde, da će svoju braću ljubiti i pomagati im koliko god je to u njegovoj moći, da će se vladati po zakonima koji važe u masoneriji. Konačno, on će u formi zakletve pristati na bilo kakvu kaznu, pa čak i samu smrt ako je zločinac, da bi održao svoju obavezu.

Prosvetljenje ga je obasjalo.

Na dati znak on se oslobađa poveza; ponovo je u hramu potpuno prosvetljen. Svetkovina, pored svega ovoga, ipak uliva strah od novih predmeta. Sva braća su uperila oštrice svojih mačeva u pravcu svojih grudi. Otkud ova pretnja od sebe samih? Nije u pitanju pretnja ali svi hoće da ga uvere da su protiv izdaje i da su svi jedan kad je reč o kažnjavanju.

Učenik se usmerava ka Istoku; levim kolonom je klekao na pod a u desnoj ruci drži uglomer; u njegovoj levoj ruci se nalazi otvoren šestar čiji je vrh upravljen prema sopstvenim grudima dok desnu ruku stavlja na mač Velikog Majstora. Njegov mač se polaže na statut bratstva što će reći da se on potpuno predaje na milost i nemilost svojih šefova dokazujući im ovim gestom da oni ne treba da upotrebe svoja oružja, da će on presuditi sebi samome ako prekrši zakone koje svečano prihvata. Nakon ovog

gesta Veliki Majstor pred kojim se polaže zakletva uzima mač u levu ruku, stavlja ga na glavu kandidata i izgovara formulu posvećivanja udarajući pri tom tripud čekićem po sečivu. Potom svojim mačem dotiruje učenikova ramena nazivajući ga imenom koje će od sada nositi: „moj brate”.

On, takođe, prima amblem stepena učenika: kecelju – simbol bratstva – i dva para belih rukavica. Jedan za sebe u znaku čistoće koji uvek mora ostati beo ošto simbolizuje novu misao, drugi koji navlači u misli sa ešnom koju najviše ljubi. Novi učenik prima Večnu reč i ambleme koji služe kao znaci raspoznavanja. Na kraju ga nadzornik uvodi u pravougaonik nacrtan na podu – poseban znak na njegovom stepenu – koji bez sumnje daje drevnost ritualu palom u zaborav.

On se, dakle, proglašava za člana masonske lože.

Simboli prepoznavanja učenika su dvojaki: najpre *simbol bratstva*; desna ruka položena pravo ispod grudi, četiri skupljena prsta i razmaknut palac na uglomeru. *Simbol prepoznavanja* u užem smislu je složeniji; u početku se učenikova ruka nalazi u istom položaju, desno, na uglomeru ispod grudi. Potom učenik – oponašajući gest rascanja grudi – premešta ruku horizontalno prema svom desnom ramenu – koja polagano pada na telo ispisujući vazduh uglomerom.

Ovaj gest predstavlja još jednu izjavu vernosti onima koji ga primaju u svoj posvećenički rit ual. Učenik će radije pristati da mu poseku grudi nego da otkrije i najmanji delić od tajne što mu je povereno. Reč je ovde o toj stalno isticanoj brizi masona da se sačuvaju tajna i zakletva, koje se ne smeju odati ni pod pretnjom smrti.

U francuskom ritualu učenik izgovara Večnu reč: *Tabalcaih* koju mora reći kad ga pitaju. *Tajna reč* je pozajmljena iz naziva čete Solomonovog hrama ali se menja u zavisnosti od rituala. U francuskom ritualu tajna reč je *Jakin*, u škotskom – *Booz*.

U ritualima i ceremonijama masonerije usmeravanje se vrši pažljivo. Većinu vremena učenik je okrenut ka Istoku a razlog za to nije teško navesti:

„Sa Istoka dolazi svetlost koja mu je neophodna. U drevnim inicijacijama hramovi kulta uvek bejahu okrenuti ka Istoku. Danas je isti slučaj sa crkvama. Izgleda da su sveštenik i vernici za vreme rituala uvek bili okrenuti ka Istoku. Majstor lože koji ima moć da razlikuje svetlost drži se, kao i Sunce, Istoka. Zora sviće. U momentu započinjanja rituala Veliki Majstor se penje na podijum i sedla u svoju fotelju da bi dao znak za početak, kao što Sunce koje se tek pomalja, oglašava početak dana.

Nadzornici koji su zaduženi za pravilno izvođenje rituala stoje na Zapadu; stoga je svetlost koja dolazi sa Zapada slabija. Na Zapadu se nalaze vrata na koja će učenik izaći; primljena svetlost ne sme da izađe s njim, tajna mora ostati u hramu.

Masonski učenici se nalaze na Severu; taj deo neba je najmanje osvetljen zato što je njihovo znanje još nedovoljno. Nije isti slučaj s ostalim stepenima koji se kupaju u svetlosti”.

Učenikova aktivnost, usavršavanje njegove ličnosti opisan je u ritualu ovim rečima: „On se upinje da iskleše beslovesni kamen, izglača ga, oblikuje i postavi se u odnos sa njim”.

Beslovesni kamen je, videli smo, čovek onakav kakav jeste, kakvog su ga stvorili priroda i društvo. On je još uvek prožet materijom a njegov razum uspavan i iskvaren napretkom, materijalnim interesima i strastima. Na učeniku je, koji će bar razumeti koliko se odstupa od ideala kojeg treba da dosegne, da se približi ovom idealu oslobađajući se svog nesavršenstva. Za ovo mu na raspolaganju stoje dva oruđa: *čekić* i *sekač*. Sekač je razum ali razum bez akcije je isto što i sekač bez sile, ako mu čekić ne pruži jak oslonac. Čekić je volja koja se pravilno usmerava; jedno bez drugog ne ide, i njihov razvoj tvori srećnu ravnotežu u ličnosti učenika.

Ako bi čekić bio sam on bi imao slepu silu koja bi udarajući kamen lomila ga u hiljade komadića umesto da ga kleše. Volja je čudesna sila ali ako je ne vodi prosvetljen razum loš je saveznik, kako onome ko je sprovodi tako i onome ko trpi njene posledice. Skorojević je savršen primer za ovo. On je obično obdaren jakom voljom, tvrdoglavošću i

upornošću; on se predaje životu s uverenjem da mu ništa ne može odoleti. U početku on postiže manje a potom i veće uspehe zato što ulaže sve svoje snage, to jest, ohrabren uspehom on se hvata u koštac sa silama, višim od sebe i biva poražen zato što je njegova energija nedostojna razuma da bi predvidela sukobe i otpore.

Takve su pouke stepena učenika. Takav je simbolizam ovih iskušenja i rituala. Njihov nam cilj izgleda jasan: on uči čoveka da spozna sebe, da se usavrši ali do cilja će stići jedino oruđima koja se poveravaju pomoćniku.

DRUGA GLAVA

STEPEN POMOĆNIKA

Posle staža koji ne traje manje od pet meseci – pod uslovom da je marljivo sledio uputstva naložena od lože – učenik stiče pravo da postane pomoćnik. On je sada u prilici da beslovesnom kame- nu sekačem udahne svoju ličnost formu – najbližu onoj koju mora imati – ali je isto tako duboko sves- tan koliko je ovaj kamen daleko od onoga što on mora biti. Mada postaje kubični kamen položen u temelje hrama potrebno mu je truda i znanja koje on još ne poseduje. On će ih steći tek nakon nužnih iskušenja, zapravo onda kada mu bude bio poveren stepen pomoćnika.

Na stepenu učenika mason je morao da razmiš- lja, uči ono što njegova braća već znaju, upozna njihove težnje, nadanja. Zato sada kada u nju stupa njega pitaju šta misli o masoneriji. Takođe ga pitaju šta misli o svojoj inicijaciji, utiscima i iskušenjima kojima je bio podvrgnut pre nego što je postao učenik.

Ovo ispitivanje ima za cilj da izmeri učeniko- vu inteligenciju. Observacija koju vežba od kada je stupio u bratstvo jasno pokazuje njegove sposob- nosti. Njemu se postavljaju pitanja koja ga teraju da procenjuje sebe samoga, pokaže da li razume sim- bolizam i da li mu se mogu poveriti tajne. Ovo je po- slednji recidiv tradicije pošto masonerija, videli smo, ne sadrži danas mnogo posvećeničkih tajni.

Za stepen učenika bili su potrebni: sposob- nost refleksije, rad i uzoran moral. Sada se, među-

tim, traži više; on mora shvatiti da je odvajanje od metala, u stvari, simboličan raskid s materijalnim dobrima. Ali to takođe ne znači da on mora potpu- no prezirati bogatstvo, i ugušiti u sebi bilo kakvu sklonost ka materijalnim dobrima. On takođe treba da ima naviku da razmišlja o stvarima ovoga sveta, meditira o velikim idejama. On mora naučiti da si- lazi u sebe samoga kako bi prodro u svoju prirodu, da pomno ispituje vrline i mane koje se kriju u dubi- ni njegovog bića.

Na osnovu odgovora ocenjuje se da li je uče- nik u pravu što hoće da napreduje. U ovom slučaju Majstor lože je taj koji postavlja pitanja, ali pre nego što se na to odluči budući pomoćnik mora da po- loži jako opširan ispit pred svim ostalim pomoćnici- ma, i da tačno odgovori na sva pitanja uključiv i ona koja se postavljaju učeniku.

Nakon ovog ispita neophodno je da, sledeći obred, molitelj dobije neku vrstu usmenog sertifikata Majstora lože, koji izriče svoje lično mišljenje da je učenik zadovoljio i da je njegov Majstor njime za- dovoljan.

Učenik više ne oličava poniznost koja mu je bila nalagana dok je još bio svetovno lice. On u ovom momentu ulazi u hram povezanih očiju, sag- nute glave, tela povijenog skoro do zemlje, miran i odlučan u svojoj gordosti. Kad ga pozovu on triput simbolično zakorači i zaustavlja se udesno, između dva čuvara koja stoje na dve strane vrata ispred dve čete – Jakina i Bohaza.

Jakonova četa je crvena, Bohazova – bela. One simbolizuju ravnotežu suprotnosti koja prouz- rokuje savršenu harmoniju.

Jakinova četa simbolizuje princip zla, snagu Čoveka, Sunca – sve ono što je aktivno i pozitivno.

Bohazova četa predstavlja ženski princip, le- potu, ženu, Mesec – sve ono što je pasivno i negativ- no, sve ono što ne živi svojim životom već poput zraka širi energiju oko sebe.

Kandidatu se dakle objašnjava da su iskušenja koja su prethodila njegovom prijemu u stepen uče- nika, iskušenja očišćenja imala za cilj da ga nauče da vidi svetlost. Njegove su oči naime povezane tokom

čitavog putovanja i samo nakon duboke opservacije, iskušenja koja su dokazala njegove sposobnosti skida mu se povez i omogućava da vidi ono što vide i ostala njegova braća. Međutim, čitav ovaj trud jeste negativno delo; on kod učenika izaziva rakid sa svim onim što je svetovno. Sada na drugom stepenu inicijacije njemu je dopušteno da učini pozitivno delo; on treba da gradi, stvara novu ličnost, usaglašava svoje sa mišljenjima ostale braće. Posle rušenja bezoblične i nezgrapne građevine treba sazidati drugu koja se gradi prema večnom planu. Treba stvoriti socijalnu građevinu, pokazati se dostojnim stepena kojeg će primiti.

Pred njim su pet iskušenja, ili rečeno jezikom rituala, pet putovanja koja se traže od pomoćnika pre njegove inicijacije u nov stepen.

Tokom prvog putovanja kandidatu se daju čekić i sekač – amblemi stepena kojeg ima nameru da položi i koji su mu do sada služili.

Ova oruđa prethodnog stepena poslužiće mu da razume kakvo je delo, još nepotpuno, koje treba da dovrši i kojeg uz dosta truda i volje mora usavršiti. On, naravno, pomoću čekića (volja) i sekača (razum) nastoji da iskleše neobrađen kubični kamen podesan da zauzme mesto u građevini koja će biti savršeno delo masonerije. Ali kako kamen, s mukom brušen, pretvoriti u građevinu?

Naoružan ovim oruđima kandidat počinje svoje *prvo putovanje* koje treba da ga dovede do lože.

Dok putuje razne slike podsećaju kandidata na pet čula koja mu je podarila priroda: čula vida, dodira, sluha, ukusa i njuha. To su oruđa saznanja. Kandidat mora da uz pomoć ovih pet čula sazna uzroke i stupi u kontakt sa spoljnjim svetom.

Kao i u svim inicijacijama prva faza uočavanja jeste spoznanje sebe samoga. Pre nego što donese sud o drugima kandidat mora naučiti da oceni sebe samoga, da uvidi svoje mane i vrline i da iz jednih i drugih izvuče pouke. To će se dogoditi tek onda kad obrazovanjem svih čula dođe do potpunog savršenstva, kad postane izvesno da nikad neće biti zaveden iluzijama već da će mu biti omogućeno da

ocenjuje druge. Uostalom nije to samo pitanje dobrog dela i pronicljivosti, već i dubokog poznavanja svega onoga što nas okružuje. Priroda je najpoučnija knjiga u kojoj učenik može pronaći najkorisnije stvari. Ako nauči da čita sve ono što ga okružuje on će nadmašiti svoje učitelje u pronicljivosti i ocenjivanju; potrebno je samo da se čula izoštre da bi korisno poslužila razumu.

Tokom njegovog *drugog putovanja* nekadašnji učenik – koji polaže ambleme stepena kojeg će napustiti – prima *lenjir* i *šestar*.

On je naučio da se služi svojim čulima; on treba da nauči da njima upravlja i da ih drži u pravom smeru. On ponovo započinje putovanje oko lože, ali nisu više u pitanju simboli čula koja su u funkciji njegovih težnji, već modeli graditeljskog dela koji mu pomažu da razume šta je duh u stanju da izvuče iz sirove materije kad ga potčinjava svom zakonu, kad sklad oblikuje sirove elemente, kad se pravilno usmeravana volja potčinjava razumu.

To je cilj drugog putovanja tokom kojeg se učeniku pokazuju mogućnosti zidanja i shodno tome četiri glavna reda građevine: dorski, jonski, korintski i toskanski.

Dorski je stil najjednostavniji i najmuževniji ali isto tako i najstariji. On predstavlja velike površine i velike linije i karakterišu ga muževni i jednostvni ornament. On izražava otmenu jednostavnost. On je simbol dorske inicijacije koja je bila ustanovljena pod zaštitom Zeusa da bi manifestovala čovekovu plemenitost, evoluciju volje i sve muške sile koje simbolizuje Jakonov red.

Jonski stil s izvijenim spiralama predstavlja jonsku ili žensku inicijaciju. On je simbol žene i njenih čari svijenih linija u kojoj se zadržava lepota i simbolizuje Bohazov rad. On podseća na ženske inicijacije arhipelaga, sladostrasne kultove Astarte i Tamouza i, u nizu grčkih inicijacija, na zanosne rituale Dioniza i Demetre, na eleusinske misterije. Stoga se ovom bratstvu pridružuju sva prosvetljena braća – od srednjovekovnih bratstava do Rozenkrojc martinista.

Ostala dva reda predstavljaju spoj dobara prirode i plana kojeg je trasirala čovekova volja. Oni

pokazuju ljudskom razumu kako se može prilagoditi i potčiniti različitim elementima.

Sprave poverene novajliji takođe imaju svoj simbolizam. Lenjir ga podučava pravičnosti, pokazuje mu kako treba trasirati svoj put pravilno da bi do cilja stigao čist i neukaljane česti. Šestar ga podučava merenju i opreznosti, upozorava ga da pre nego što krene na put dobro promisli, ne da bi se pokolebao već da bi upoznao sve prepreke, izbegao ih ili savladao, sledeći njihovu prirodu.

Zatim se kandidat dovodi do svog mesta i za *treće putovanje* na koje mora da krene njemu se daje *lenjir i klešta ili čuskiya*. On ponovo započinje svoj krug po sobi. Na samome početku mu se pokazuje transparent na kojem su ispisani nazivi naprednih veština: gramatike, retorike, logike, aritmetike, geometrije, astronomije i muzike. Ovih sedam umeća svode se na četiri zatim prva tri: gramatiku, retoriku i logiku i na kraju jedno jedino: retoriku.

Da bi budući pomoćnik izvršio neko korisno delo nužno je da nauči da govori, to jest, da širi poverene mu korisne ideje; sama reč naročito ako je lepo izgovorena ne sme samo zvučati lepo. On pre svega mora naučiti da misli mudro, da meri svoje reči pre nego što ih izgovori nepromišljeno; zato je reč velika sila. Ona mora ostaviti dubokog traga u čoveku, imati moć da ga privuče vrelu znanja što nije slučaj s rečima nerazboritih ljudi koji nikad ne znaju kome se obraćaju niti kakve će biti njihove posledice. Reč ima ogroman uticaj na obrazovanje, vodi čoveka na pravi put, usmerava ga u smislu njegove evolucije na najbolji mogući način.

Potom dolazi aritmetika – umeće računanja. Na ovu nauku ne treba gledati kao na neko trgovačko umeće, već je razumeti na način jednog Pitagore koji je pomoću brojeva umeo da pokaže da kosmos odgovara ritmu broja, to jest, zakonu božanskog broja.

Geometrija koja dolazi posle nje umeće je merenja; njome se ne meri vidljivi svet već geometrijske figure otkrivaju adeptu tajnu čitave kosmogonije; one su, nažalost, neobjašnjive za današnju masonsku inicijaciju.

Astronomija – nauka o zvezdama, to jest, njihovom kretanju koristi zapravo geometrijske činjenice za merenje neba i proučavanje kosmosa. Ona nekada za debta bejaše izvor meditacije o najsavršenijim ritmovima koji vladaju delima Velikog Graditelja Kosmosa. Neke lože su odbacile spiritualnost pošto su se udaljile od same vere u Boga i tako završavale u najernjem materijalizmu. Nije nam ovde namera da se bavimo teorijama koje proučavaju zvezde sposobne da utiču na ljudski život i menjaju ga. Pošto odbacuju spiritualizam dopušten drevnoj inicijacijskoj nauci o Makrokosmosu – Univerzumu – stvorenoj na istom ritmu kao Čovek – Mikrokosmos – obe se uzajamno dopunjuju i suprotsavljaju jedna drugoj. Po čemu je, dakle, ovaj ritam identičan ravnoteži njihovih sila?

Muzika – poslednja od ovih naprednih veština – bila je oruđe inicijacije kojim je Orfej podučavao najveće narodne umetnike. Ovo poznavanje tonova, njihovih odnosa, ritma i harmonije može da bude od velike pomoći učeniku koji u njima nalazi moć da komunicira sa harmonijom viših svetova. Kod nekih osetljivi osoba muzika stvara naročite ritmove kao što je to slučaj s plesačima pod hipnozom i vidovnjacima koje oni upotrebljavaju u korisne svrhe. Ova inicijacijska činjenica koja bi mogla da dovede do uspešnih rezultata u razvijanju sposobnosti i ublažavanju sila takođe se izgubila iz rituala kao uostalom i ostali segmenti tradicije.

Simbolizam ove nauke sastoji se u tome da čovek koji hoće da postane adept mora da okrene jedino sopstvenim silama a ne da čeka božansko prosvetljenje. On ga naravno može i mora primiti kad za to dođe vreme ali se na to mora pripremiti samo ozbiljnim učenjem, i započeti od ABC pre nego što potraži ključ za najtranscendentalniju enigmu. Nakon ove pripreme adept stiče puno poverenje u učenje u koje će biti upućen, i ljudska znanja o astronomiji pomoću koje će razumeti najbožanskiji svet kojeg nauka otkriva. Jer oduvek je važila mudrost iz Psalama: nebesa pripovedaju o veličini Božjoj.

Budući pomoćnik mora naučiti da se očisti kako bi konačno usavršio dve stvari, koje zahtevaju

najviše učenja baš zato što izgledaju najjednostavnije: *razumeti*, to jest, naučiti da se koristi razum i *osećati*, to jest, potčiniti čula osećanjima što je u stvari polaritet ženskog duha.

Što se tiče sprava poverenih pomoćniku videli smo da su to najpre lenjir – simbol pravičnosti i dobrog moralnog usmerenja i klešta ili čuskija koji su, sledeći Arhimedovu misao, u stanju da otkriju svet. On predstavlja judsku silu koja nikada neće pokleknuti duhom kad joj se jedanput otkrije cilj ovakvog htenja. Zato kad stekne ovo znanje kandidat za pomoćnika kreće na svoje četvrto putovanje.

Tokom *četvrtog putovanja* kandidat uči da rukuje uglomerom. On, dakle, uči da razum potčinjava zakonu morala kojeg predstavlja merenje.

Njemu se, potom, pokazuje nov natpis na kojem su napisana imena četvorice grčkih mudraca: Solomona, Sokrata, Likurga i Pitagore.

Solon koji je 600 g. pre n.e. bio zakonodavac Atene bejaše zbog svoje oštroumnosti, blagosti i vidovitosti u upravljanju – dostojnim da svome gradu – cvetu antičkog sveta – podari zakone. Njegova formula bejaše: „U svakoj stvari treba razmatrati kraj”, misleći pri tom da čovek uvek treba da se pita čemu vodenepromišljenosti i predrasude.

Sokrat 400 g. pre Isusa Hrista propoveda u Atini veru u jednog jedinog Boga i, ne pokoravajući se dakle zvaničnoj državnoj religiji, mirno prima kaznu na koju je osuđen. Pošto je popio kukutu on spokojno umire dokazujući time svoje nepokolebljivo uverenje u besmrtnost duše. Njegova nauka bejaše posve moralna. On je prihvatio mudru izreku napisanu na vratima hrama u Delfima: „Upoznaj samoga sebe”.

Lukurg koji je u IX veku pre n.e. bio zakonodavac Sparte nije voljom onih što su mu prethodili smatran filozofom; on za Spartu bejaše samo učitelj. Masonerija ga stavlja u svoj katalog filozofa zato što je on uspostavio savršenu jednakost građana svesno izostavljajući tiraniju, čiji on bejaše živi dokaz, prema robovima i ropstvo. On pripoveda o veličini svoje otadžbine i kao tvorac ove slave zaslužuje najviše divljenje.

Pitagora zaslužuje da bude smatran jednim od velikana ljudske misli. Kod njega je sve potčinjeno pravilu, broju, manifestaciji božanskih zakona. On bejaše jedan od najvatrenijih pobornika verovanja u jednog Boga, i sam je počeo da veruje u besmrtnost.

Ova četiri navedena imena – dostojna divljenja – jasno pokazuju da je masonerija od svojih početaka bila potpuno spiritualistička, pošto su svi stari adepti bili snabdeeni obilatim dokazima. Da li duboki smisao inicijacije mora danas nestati iz nauke o masonima na šta ukazuje podsećanje na mdurace sa Samosa? Da je Pitagora kojim čudom i danas živ pa da čuje sadašnja otkrivenja ostao bi zapanjen nepoznavanjem mističkog značenja brojeva i njihovog simbolizma u masoneriji, budući da je on verovao u jednog jedinog Boga što zavređuje duboko divljenje. Ako bi današnja inicijacija doista bila pitagorejska onda bi učenik morao da sledi put i učenje ovog filozofa, da kult samoće shvata onako kako ga je razumevao sam Pitagora. No, sve je ovo dosta daleko od masonskih preokupacije. Ako bi masoni u stvarnosti bili Pitagorini učenici oni ne bi pomoćniku postavljali pitanje kao što je: *Šta ćemo postati?* Učenja mudraca sa Samosa daju samo jedan odgovor: jedini smisao duše koja se očistila tokom ovih života jeste Bog, njen početak je besmrtnost.

Simbol uglomera je isto tako transparentan kao i većina ostalih masonskih simbola. Uglomer predstavlja spravu kojom se crtaju geometrijske figure savršene harmonije i pravilnosti. Takav mora da bude i učenikov život. On ne sme da prihvati ništa što bi ga odvelo s pravoga puta na stranputicu. Ako za svoje sopstveno delovanje ne poseduje ovakvu neumoljivu strogost on neće, sa gledišta morala ili barem sa gledišta inicijacije, postići ništa što će biti trajno. Učenik mora naučiti da oprašta grehe i zablude svojih bližnjih.

Peto putovanje je poslednje pred kandidatov konačan prijem u stepen pomoćnika. Za ovo putovanje on ima potpuno određene ruke. On na njega kreće bez ijednog oruđa, bez ijednog simbola jer za to nema potrebe. On je sada dovoljno poučen da

doputuje da poslednjeg stepena i spreman je za inicijaciju.

Tako on tokom petog putovanja prima prosvetljenje.

Peto putovanje, naime, mora omogućiti pomoćniku da direktno opazi svetlost.

Da bi to postigao on se mora uspeti uz pet stepenika, pet misterioznih stepenika hrama. Ovih pet stepenika su, prema hermetičkoj tradiciji, obojeni u pet boja. Prema ovoj tradiciji prva – crna odgovara Saturnu; druga – plava označava svet Jupitera; treća – zelena predstavlja simbol životnog elana kojeg oličava Venera; četvrta – crvena predstavlja snagu Marsa; peta – bezbojna i prozirna kao staklo – Merkur najbliža je Majstoru pošto on, u grčkom značenju reči, predaje dušu Bogu.

Sve do petog stepenika učenik se nalazi u tami kao i cela prostorija. U ovom momentu u daljini se nazire tračak svetlosti. U tami se mali plamen brzo uvećava i uskoro se pokazuje zvezda. To je *plamena zvezda* čijih pet kraka predstavljaju čoveka. U sredini zvezde sija slovo G.

Slovo G daje povoda za brojna tumačenja. Većina autora stoji na stanovištu da ono znači Božju slavu, dostojanstvo Majstora, univerzalnu geometriju ali i: Genij, Gravitacija, Gnosa; tumačenja se traže i u Kabali. Ovde se nećemo zadržavati na tome.

Francuski ritual ovako opisuje plamenu zvezdu:

„Plamena zvezda je amblem genija koji se uzdiže do velikih stvari. To je slika posvećene vatre koja okružuje celog čoveka koji, odlučno i bez taštine i niskog slavloljublja, svoj život posvećuje slavi i dobrobiti čovečanstva”.

Inicijacijski, plamena zvezda predstavlja sliku čoveka obdarenog duševnim moćima koji evoluirao i razlikuje se od ljudi koji su, budući da nisu primili božanski dar predstavljeni neosvetljenom petokrakom, po tome što ga odlikuje oštar razum. Adept je, međutim, usavršio svoju moć. On je stekao nova iskustva zahvatajući u večni izvor otvoren za sve one koji znaju da pronađu put. Sada kada su sve sile po-

desetostručene u ovoj gotovo božanskoj učestalosti on, takođe, zrači na one koji ga okružuju, privlači svetlosti sve oni koji tragaju i trpe noćnu svetlost što obasjava putnike svladane umorom i strahom. On stoga nema potrebu da ostvari ijedno čudesno delo. On je ovakvim radom stekao magnetizam kojim posreduje između zemlje i njenih viših sila. Ovaj magnetizam stvara oko adepta neku vrstu atmosfere. On je u čoveku kao stablo koje se širi u prostoru i vazduhu; ovo delanje je korisno i inspirativno. Ovakvo značenje plamene zvezde je u masoneriji palo u zaborav i, uz retke izuzetke, masoni više ništa ne znaju o duševnim moćima i radije bi da se saglasa sa materijalističkom naukom kojoj najčešće služe.

Ipak u momentu iskušenja koja trpi – amblem što se odnosi na one koji postaju njegova braća – jeste prosvetljenje.

Ezoterijski, prosvetljenje kazuje novom pomoćniku da mora da bude vidoovit u životu i da kroz život ne korača slepo i da se služi svetlošću i razumom. Inicijacijski, međutim, nije u pitanju svetlost: pravi adept participira u jednoj drugačijoj svetlosti. Činjenicom svoje inicijacije on stupa u blisku vezu s viši svetom. On poseduje direktnu viziju ostalih svetova, i ova mu vidovitost često pomaže da upravlja onima što traže svoj put ili mole za pomoć da bi pronašli sebe same.

Pomoćnik ponavlja tajnu zakletvu, zatim pošto pročita formulu stepena biva posvećen od strane Majstora s pet udaraca čekićem.

Pomoćnikova odeća se razlikuje od učenikove. Njegova je kecelja ukrašena petokrakom zvezdom, ali je njeno inicijacijsko poreklo drugačije. Učenik jedino stiče pravo da bude poučavan; njemu je dopušteno da traži objašnjenja i ona mu se daju u meri u kojoj majstor proceni da je to neophodno. Nije isti slučaj s pomoćnikom; on zaista učestvuje u ritualu lože. Njemu su dopuštene seanse za stepen više nego u vreme dok je bio učenik. Mason najpre mora na prvom stepenu osetiti potrebu da primi poduke; na drugom stepenu on traži oruđa za obrazovanje i ona mu se daju.

Amblem stepena pomoćnika je najpre desna ruka položena u predelu srca u znaku bratske ljubavi za sve adepte. On, takođe, mora podići levu ruku u kojoj drži uglomer. Dok je bio učenik njegova desna ruka crtala je uglomerom njegovu moralnu ličnost, njegov se razum potčinjavao zakonu bez dopuštanja da ga razume. Međutim, sada njegova desna ruka sledi poticaje srca pošto je ono razumelo neophodnost da se potčini zakonu koji vlada među njegovom braćom, i samo će njima iskazati plameno bratstvo.

Večna reč na stepenu pomoćnika, kada je reč o većini rituala, jeste hebrejska reč SCHIBBOLETH to jest klas žita; ezoterijski ona je nekada sa državala poduke misterija Demetre.

Tajna reč u francuskom ritualu je Booz; u škotskom i ritualu Misraim-Jakin.

TREĆA GLAVA

STEPEN MAJSTORA

Stepen majstora dolazi nakon stepena pomoćnika. Pre nego što ga primi pomoćnik mora dokazati da je postao kubični kamen – koji je bio cilj ovog klesanja – ali još nije dostigao najvišu inicijaciju. Sada kad je ispravio sve mane i stekao svest o svojim moćima, on je dovoljno savršen da postane integrativnim delom građevine. Majstorstvo koje mu se poverava samo je nagrada i priznanje koje je on stekao o sebi samome pre nego što će upravljati drugima. Takav bi naime morao da bude majstor koji odbacuje korisno i iskvareno – koliko god je to moguće – da bi sazidao najvišu građevinu, hram koji uzdiže čovečanstvo do Velikog Graditelja Kosmosa, kojim se označava Bog u ovoj inicijaciji.

Pre nego što će biti primljen u stepen majstora kandidat mora rezimirati znanje stečeno do ovog momenta i, da bi simbolizovao prošlo učenje, korača unazad. Kandidat ipak počinje od plamene zvezde i nalazi oruđa koja su mu bila data u momentu njegove druge inicijacije: uglomer, lenjir, ćuskuju i šestar, zatim oruđa iskušenja drugog stepena: sekač i čekić. On ispija čašu gorčine i seća se iskušenja vatre, vazduha, vode i zemlje.

Kada je prošao ove stadijume, potpuno se čisteći, vraća se u sobu za kontemplaciju koja ga podseća na početak; u njoj će zateći kosture i suze. On se sada ne predaje ovim predmetima već se upinje da pronade njihov smisao; oni mu govore o malim

tajnama koje je otkrio. Ali sve to nije ono što on stvarno hoće; on je spreman da sazna i velike tajne.

U čemu se sastoje ove velike misterije?

To je momenat koji su izabrali veliki majstori da bi učeniku otkrili tajnu smrti i ponovnog rođenja. One mu kazuju da mora umreti da bi se ponovo rodio, ali da je za onoga ko je uspešno prošao kroz sva iskušenja bolje da bez imalo predaha započne svoje neprestane reinkarnacije. Učenik umire u svetu da bi se ponovo rodio u stvarnom životu. Stoga on usred simbola zemne smrti mora uzleteti iz života, da bi potražio prosvetljenje tajne stvarnog života koji cveta s onu stranu groba.

Kako masonerija percipira i realizuje ovaj tako bitan segment inicijacije? Simulacijom Hiramove smrti.

Hiram simbolizuje pravog adepta, ili još bolje, masonsku tradiciju. On poseduje sve tajne masonerije, to jest, on je sačuvao ove tajne kad je bio ubijen.

Pozabavimo se najpre rekonstrukcijom Hiramovog ubistva. Prostorija u kojoj se ona obavlja jeste loža posebno ukrašena mrtvačkim amblemima. Za ovu priliku loža dobija ime „kružna soba” i prekrivena je tamom. Crna zavesa je obložena kosturima, mrtvačkim kostima i mrtvačkim glavama. Soba je slabo osvetljena mrtvačkom glavom smeštenom na oltar kroz čije šupljine prolazi tračak svetlosti. Odar se nalazi u sredini sobe.

Takav je milje u kojem se obavlja rekonstrukcija smrti velikog adepta Hiram.

Ako je verovati legendi, Hiram je bio obučeni graditelj koga je kralj Tir poslao Solomonu da sazida hram u Jerusalimu. On je poz navao sve tajne ove veštine i, kao što je to bio slučaj sa graditeljima epohe inicijacije, poznavao je religiozni simbolizam koji bejaše internacionalni jezik svih hramova u svetu. Zato Hiram u očima masona simbolizuje znanje.

Pošto je među ovim bratstvima bio i jedan broj uglednih graditelja Hiram ih je razvrstao u učenike, pomoćnike i majstore i, sledeći ove stepene, poverio im Večnu reč i amblem kako bi u času plaćanja svakome dao određenu nadnicu. On je od njih

tražio Večnu reč i amblem njihovog stepena i pošto bi odgovarali na pitanja dobili bi nadnicu. Nije bilo moguće preći iz jednog stepena u drugi bez pristanka graditelja ili njegovog zamenika, to jest reči i gesta Velikog Majstora. Samo je zasluga određivala napredovanje.

Tri slavloljubiva i netaalentovana pomoćnika – zaverenika udruže se da bi od majstora iznudili reč koja im se uskraćuje, pošto po oceni majstora nisu zaslužili da pređu u viši stepen. Oni se dogovore da pribegnu sili kako bi ostvarili cilj. U času plaćanja, jedan se naoruža lenjirom, drugi šestarom, treći čekićem i sačekuju Hiram na vratima. Onesvešćen prvim udarcem Hiram se stropoštava prema drugim vratima, potom, dobija udarac čekićem i dok pada ka trećim vratima dočekuje ga drugi pomoćnik koji ga dokrajčuje vrhom šestara posred srca. Majstor nije otkrio reč.

Ubice zatečene u svojoj zlikovačkoj nameri na momenat se zbune lešom žrtve, ali ga potom nose u dolinu Kedron i tamo provizorno sahranjuju i onda se dednu u bekstvo. Sutradan Hiramov nestanak pokreće sve najstore; leš pronalaze zahvaljujući jednoj vrsti akacije (bagrema) zasađene na groblju, i potom upriličuju pristojan pogreb. Docnije Hiram dolazi k sebi a ubice svojim životima plaćaju počinjen zločin.

U masoneriji je Hiram, kao što smo rekli, simbol inicijacije, tajne nauke koja se poverava ličnosti koja je prošla kroz sva iskušenja i u stanju je da ih razume i, štoje još važnije, koja ih neće iskoristiti u rdave svrhe. Stoga je u cilju upoznavanja sklonosti budućeg adepta neophodno da on prođe kroz sve stepene.

Tri pomoćnika simbolizuju sve ono što se suprotstavlja stvarnoj inicijaciji: laž koja hoće da podmuklo ubije istinu pomoću lenjira upotrebljenog u tu svrhu; neznanje koje se brutalno koristi čekićem – voljom bez kočnica; praznoverje koje će svojim malim šestarom probosti srce mudraca po meri velikih misli. Nijedan od predstavljenih kandidata nema pravo ni moć da pristupi inicijaciji naročito ako to ushtedne silom.

Na učenikovom telu uvek zelena akacija pokazuje preživljavanje Večne reči. Ovde, kako vidimo, postoji pojam preživljavanja duše, večnost duha koji čuva tajnu s onu stranu groba:

Akacija nije izabrana slučajno. O tome francuski ritual doslovce kaže:

„Akaciju čije lišće blista na suncu povijajući svoje grane prema zemlji, Egipćani i stari Arabljani smatrahu svetim drvetom. Ono bejaše posvećeno Božanstvu života, to jest, svetlosti. U simbolizmu savremene masonerije ono ima ulogu koju je u starodrevnim misterijama imala palma kod Indijanaca, vrba kod Kaldeja, lotos kod Egipćana, metljika kod Grka, imela kod Druida. Akacija je zlatna grana inicijacije”.

Akacija je, takođe, simbol masona koji je stigao do najvišeg stepena – stepena majstora.

Vratimo se rekonstrukciji Hiramovog ubistva u mrtvačkoj sobi sa crnim zavesama. Ono sadrži poslednje iskušenje.

Kandidatu se predočava da će biti počinjeno Hiramovo ubistvo, da ovde na ovom odru leži leš velikog adepta. On je poslednji učenik u stepenu majstora koji simulira leš.

Reč je o traganju za zločincima koji su nepoznati i koji se skrivaju. Samo se zna, po legendi, da su ubistvo počinili tri pomoćnika, koji su hteli da saznaju Večnu reč Majstora. Ova tri pomoćnika su nevernici. Nije li onaj što se predstavlja kao kandidat jedan od krivaca? On, pak, mora dokazati da je nevinn. Čuvaju li rukavice – koje su mu date na dan njegovog prijema – svoju neirnutu belinu? Da li je kecelja baš tako bela i čista? On mora dokazati da je spreman na žrtvu, to jest, da neće odati ništa od onoga što mu je povereno. Pomoćnici, koji žele da budu primljeni u stepen majstora verni bratstvu, oplakuju leš.

Budući majstor mora, da bi dokazao svoju nevinost, uz mnoga ponavljanja preskočiti leš.

Za ovo prekoračenje leša postoji ritual kojeg Oswald Wirth ovako opisuje:

„Pomoćnik kreće od glave potom prekoračuje grudi stavljajući desnu nogu naspram desne ruke le-

ša, i levom nogom vrši isti pokret ali je ne stavlja ispisujući luk iznad trbuha, kako bi je postavio naspram leve noge. Desnu nogu odmah pridružuje levoj ali ispred leša stavlja samo desnu koja će s levom oblikovati kos ugao.” (*La Livre du Maître*).

Leš se, dakle, nalazi iza kandidata za stepen majstora; on dokazuje njegovu nevinost, da se ne boji smrti, da je dostojan stepena majstora. On telo koje je prekoračio nije otragao od smrti; odvajanje je, ipak, suviše kratko da bi se dostigao viši život.

Međutim, sam kandidat se mora identifikovati sa smrću. Na njega se mora primeniti drevna formula: umreti da bi se ponovo rodilo. Simulira se, dakle, njegovo ubistvo. On je začuden načinom na koji je bio iskorišćen protiv Hirama – lenjirom, šesttarom i čekićem. On pada na pod i zauzima mesto koje je zauzimao poslednji majstor primljen u stepen majstora kad je simulirao smrt.

Kandidat je mrtav; on sada mora uskrsnuti. On se budi i izgovara svoje novo ime koje je Večna reč majstora: *Mac Bennac* ili sinovi očišćenja, sinovi pobednici smrti ili sinovi gospodara smrti. U momentu kad se diže soba se obasjava svetlošću. On je sada doista majstor i može reći: „akacija mi je otkrivena”. Akacija je, videli smo, simbol neuništivog života, nadživljavanja duše.

Amblemi majstora su: uglomer i šestar.

Poslednje iskušenje je kao i svuda prizivanje smrti, ali se u masoneriji ovo simbolizuje na jedan poseban način. To je Hiramovo ubistvo, žrtvovanje tajne koja se zauvek mora čuvati pošto simbolizuje smrt i pogreb. Onaj ko umire za pravi cilj nakon iskušenja učenika brže se približava vrhuncu savršenstva a time i Večnoj reči. Učenik mora umreti u svetu da bi se ponovo rodio u jednom novom životu. On mora da pravilno proceni sadašnji život i, da ga bez žaljenja napusti, kad za to dođe vreme. Njemu se daje grančica nekvarljive akacije kako bi mu postalo jasno da istinski život nadživljava telesnu smrt, i da je ovaj amblem utoliko čudniji ukoliko se smatra da akacija treba da bude ubrana sa Hiramovog leša. Mudrac mora umreti kao žrtva brutalnosti i neznanja čovekovog, ali njegov duh gospodara svet-

kuje smrt zato što ju je prethodno pobedio posvećujući se u misterije.

Bejaše to najviša tajna poverena učniku koji se uvodi u inicijaciju. Ova se misao uzdizala iznad materije, iznad niskih svetovnih strasti.

Pošto ga prihvata i poverava mu svoj život, on doista postaje mudrac koji je osvojio istinu. Materijalizam je ovladao inicijacijom i masonerija je prestala da bude ono što su bili rituali, škole usavršavanja, zato što usavršavanje bez prvog smisla nema više svoj *raison d'être*.

U čemu se, dakle, sastoji usmerenje nadahnutu majstorskim ritualom? Ritual ima svoju lepotu ali on nema ništa više inicijacijskog u sebi.

U francuskom ritualu majstor je zvanično primljen nakon jednog vrlo lepog obreda u kojem mu se besedama obraćaju njegovi prethodnici, govorima koji moraju da naglase tri nauka čiji se glavni smisao sastoji u sledećem:

1. – Ideji *političkog morala*

Hiram bejaše zanatlija vođen svojim darom do najvišeg stepena socijalne moći. Isto tako, čovek kad stekne potpunu svest o svojim moćima postaće značajna sila; nije to slepa moć, pošto svaka grupa bejaše sastavljena od darovitih učenika. Ovu misao koja mora da ovlada sveću ne srećemo više u modernoj masoneriji. Na taj se način rađa opravdani strah da moć ne odvede ljude u demagogiju.

2. – Ideji *naučnog morala* koja je bazirana na blagotvornoj ulozi sunca i njegovog korisnog uticaja na prirodu. Videli smo u ovom kratkom izlaganju da se svi obredi i iskušenja temelje na prirodnim fenomenima a naročito na sledu godišnjih doba koja simbolizuju li ne četiri elementa. Međutim, Sunce za adepta, kako to bejaše za Egipćane, predstavlja sliku Boga a godišnja doba su isto tako korisna za duh koji se reinkarnira koliko i za zvezde.

3. – Ideji *filozofskog morala* koja se temelji na legitimnosti zahteva nepriznatog i proganjanog Dobra protiv večnog tiranina zvanog Zlo.

Uvek je to ideja slobode bez granica nespojiva sa Večnom rečju u inicijaciji. Ako bi pomoćnik bio potčinjen Majstoru, neučenik bi više bio potčinjen

znalcu nego majstoru – čoveku. Takva jedna inicijacija, ako bi danas uopšte i bila mogućna, vodila bi u naučnu teokratiju.

Većina majstora se odlučuje za prvi nauk i bliska je političkoj i socijalnoj akciji koja godi njihovoj ambiciji. Oni teže funkcijama u državi i koriste se svojom ložom kao sredstvom uticaja. Oni uopšte ne upoznaju visoke ciljeve koje su stare inicijacije nudile svojim posvećenicima.

Ova promena je, uostalom, novijeg datuma. Godine 1894. uviđajući da je inicijacijska dogma načeta, masonerija kao osnovnu dogmu proglašava veru u Boga i besmrtnost duše. Ova dogma je, međutim, od nedavna izbačena iz rituala i na taj način je pravi smisao masonske inicijacije konačno izgubljen.

Takva su tri stepena koja Veliki Orijent (masonska loža) prenosi svojim članovima. To je ritual koji je u najvećoj meri pojednostavio svoja pravila i redukovao simbolizam.

Ostali obredi su zadržali jedan broj stepena – uzvišenih i u priličnoj meri – složenih rituala. Bilo bi predugačko ulaziti u izlaganje i objašnjenja ovih obreda i misli koje im korespondiraju.

Još jedanput ćemo ponoviti, ukratko podsećajući šta je prava inicijacija, da su materijalni interesi, političke veze i koterija ovladali hramovima i preinačili Božju misao. Suština inicijacije je skoro svuda nestala iz presahlog i iskrivljenog rituala gde se simbolizam izvrgava ruglu i postaje nerazumljiv.

* Društvo, obično političara ili književnika i umetnika za međusobno pomaganje (u rdavom smislu) prim. prev.

Glavni cilj masonerije sastojao se u tome da preuzme stare misterije – naročito misterije Egip-ta. Mnogi od masonskih obreda izgledaju kao preslikani iz misterija Izide ali su ih vreme i nerazumevanje izobličili i ono što nekada bejaše simbol namenjen da objasni duh sada je samo fetiš koji pali imaginaciju. Prvobitna misao je tako sama po sebi postala lažna. Inicijacija po svojoj suštini bejaše čin ličnog usavršavanja, sredstvo oslobađanja; danas su

svuda prisutni kolektivna ili politička evolucija, lične ambicije i antireligiozna borba. Masonerija predstavlja nedopustivu anomaliju materijalističke inicijacije.

Ovu osnovnu zabludu počinili su sami osnivači bratstva. Stari učenici su smatrali da kolektivno oslobađanje nastaje iz individualnog usavršavanja. Zbog toga je evolucijom svake individue izgledalo da društvu sve bliži postaje ideal sociologa. Danas se problem shvata obrnuto od onog kakav on stvarno jeste; smatra se da se individua može usavršiti evolucijom kolektiviteta ali se zaboravlja da individua još nije učenik spreman za ovakvu evoluciju. Zato se, dakle, u ovakvim despotskim grupama u kojima se oni podvrgavaju zakonima koji nisu stvoreni zbog njih rađaju otpori.

Da bi individua evoluirala potrebna su drugačija filozofsko-inicijacijska znanja, duboko poznavanje duševnih moći. Masonerija ih ignoriše i često odbacuje, i zato upada u duboku dekadenciju. Veliki Orijent osuđuje ono što čini slavnim stare inicijacije, ova naučna istraživanja što su porodila sadašnje nauke i koja su još daleko od toga da kažu svoju poslednju reč.

U momentu kad treba da bude primljen u ritual masonske lože Majstoru se upućuju sledeće reči:

„Težnje za višim stepenima samo su beskorisna ponavljanja ili kompromis u kome se komično dovodi do apsurdna... Najozloglašenije doktrine su tu formulisale osnovu; uči se pod plaštom neprobavljivih alegorija, teozofije, magije, alhemije; u tom ispovedanju okultne nauke treba upoznati jednu reč, pošto je ona tako skrivena da je definisati mogu samo oni koji prime nauk.”

Postoji, međutim, jedna masonska tajna bez koje bi svi oprezi oko čuvanja ove misterije bili besmisleni. Ako bi to bilo samo zbog okupljanja – što proizilazi iz socijalnih ideja koje udružuju u ložu – bilo bi nepotrebno obavljati tolike obrede; društveni klub ili berza rada ih potpuno zadovoljavaju. Potrebno je, pak, nešto što je ozbiljnije i dublje. Da li je zanavek izgubljena ova tajna masonske inicijacije, istinska tajna Hiramova?

Mason Ragon koji je izučavao simbolizam masonskih obreda i njihovu vezu s drevnim obredima inicijacije kaže o tome sledeće:

„Tajna masonerije je po samoj svojoj prirodi nepovrediva; jer mason koji je zna može samo da je obogotvori. On ju je otkrio pošto je upoznao ložu, razmišljao, posmatrao i iz svega toga izveo zaključke. Jedanput dospevši do otkrića ove tajne on će je zasigurno čuvati za sebe samoga, on će razgovarati samo sa onom braćom u koju ima najviše poverenja. Jer onaj ko nije sposoban da je otkrije, nije ni u stanju da shvati njen smisao kad je čuje usmeno.”

Međutim, Večna reč – oruđe prepoznavanja – ne bi po svojoj suštini – trebalo da bude cilj već sredstvo. Ona predstavlja simbolizam koji upućuje na izvesna znanja ali bi masonima morala da bude jasnije objašnjena, jer same besede ne mogu da budu jedini vodič. Uostalom mnogi nisu obučeni i pouka je često bila samo mrtvo slovo na papiru.

Veliku tajnu naravno valja oblikovati da bi postala onakvom kakvu to naša evolucija zaslužuje, da od beslovesnog kamena postane kamen podasan za građevinu. Ovaj trud u kojeg svako mora uložiti sebe samoga usavršiće učenikove duševne sile, darovati mu nesumnjive moći. Zato i ne čudi što se ispostavlja da se savremeni masoni rugaju ovim silama i uzvišenim moćima, čiji su značaj nekadašnji adepti itekako uviđali.

Onaj ko postigne savršenstvo oseća misteriozne harmonije viših sfera; on se s njima sjedinjuje, uviđa da se one ne formiraju slučajno i bez cilja. Onaj ko se vine put ovih visina zamišljaće postojanje Boga, postojanje kruga koji vlada zvezdanom ili čovekovom evolucijom. On će nazreti nadživljavanje duše, zato što mu je ono nužno za harmoniju i pravičnost.

Ova tajna ne sme da bude saopštena rečju – obredom bez smisla – mada je njen simbolizam izmenjen a i ne tumači se. Potrebno je da se učenik privikne na duševno stanje i moral u kojem će mu se ovo otkrivenje pojaviti. Tajna rezultira konačnim prosvetljenjem, koje je adept zaslužio.

Inicijacijski centri mogu, naravno, izvesti adepta na pravi put ali jednom kad dospe do izves-

nog stepena svoje evolucije, on će morati da komunicira sa višim sferama. Stoga, kad primi prosvetljenje, on ga može realizovati i drugačijim traganjima sledeći cilj koji se njime utvrđuje. Ali materijalistička masonerija u svom sadašnjem obliku nije vodič i osnova za pravo traganje.

Drevni simbolizam masonerije čija mu je tajna izmakla izražava se, međutim, u plamenoj zvezdi koja je njegov simbol.

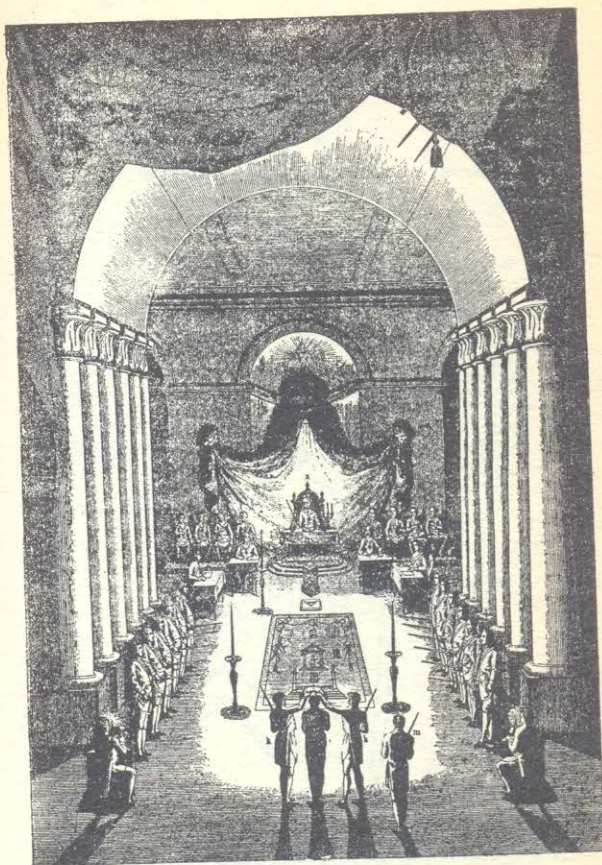
Ova je zvezda čovek naoružan silama koje mu omogućuju da se usavrši evolucijom duševnih sila i njihovim skladom s višim silama. Kad dospe do ovog stanja savršenstva čovek zrači oko sebe i na sve ostale oko sebe blagotvornim silama kojima je uspeo da ovlada. On svoje srce nudi svakome onome ko pati i pri tom širi dobrotu; upravo onako kako se to dešavalo u pitagorejskim bratstvima gde je svako bio za svakoga, gde se najviše pomagalo nejakima i slabima. Zlo bi bilo pobedeno a noć, koju krasi najčudesnije zvezde, oglasio bi adeptu izlazak savršenog Sunca.

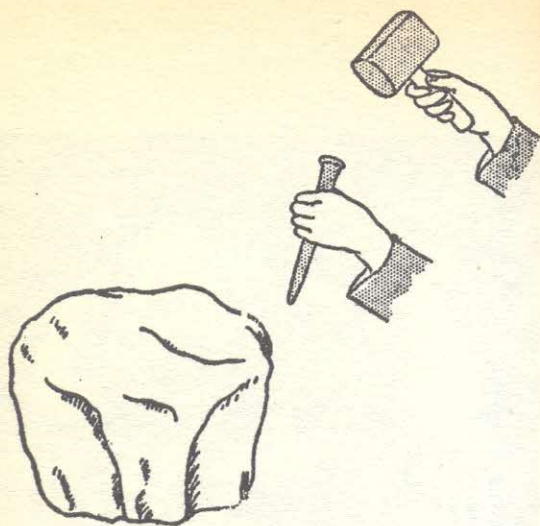
Mrtvački amblemi sobe za kontemplaciju

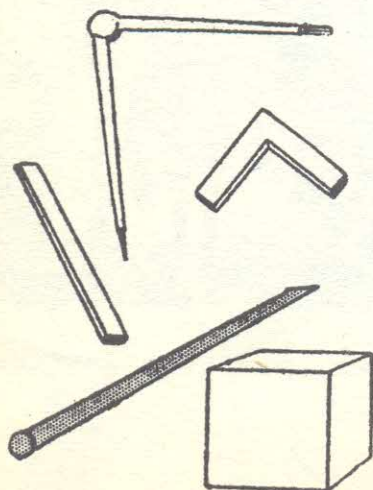
Nakon sastavljanja svog „testamenta“ kandidat na stepenu učenika svlači sa sebe deo odeće

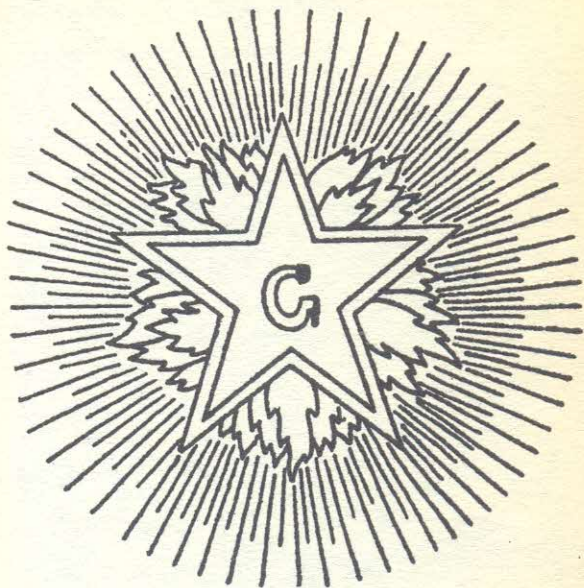
Uvođenje u stepen učenika u loži škotske masonerije

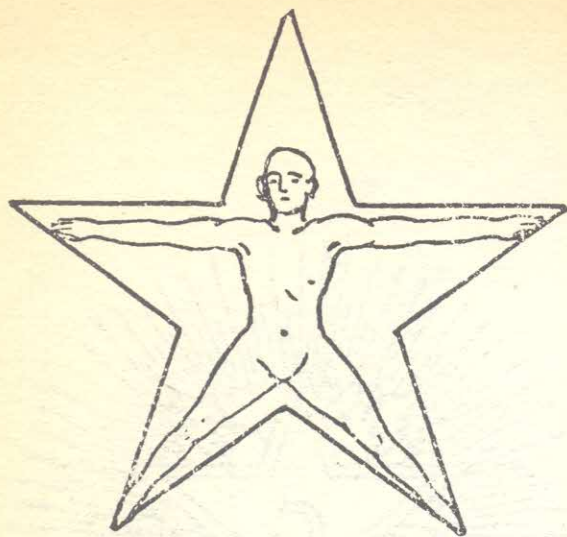
Simboli stepena učenika

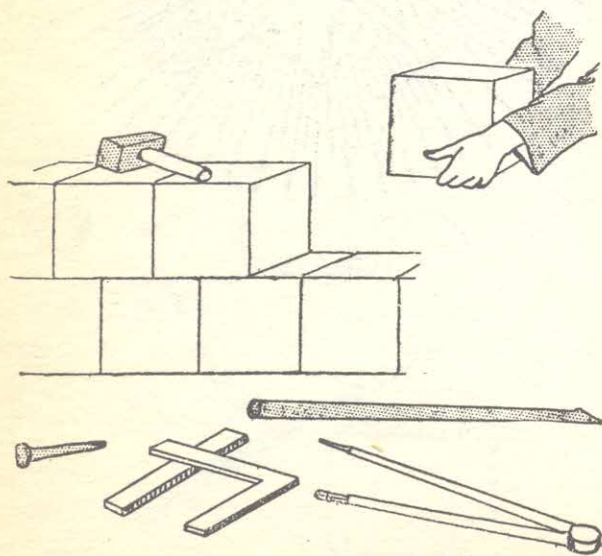
Simboli stepena pomočnika

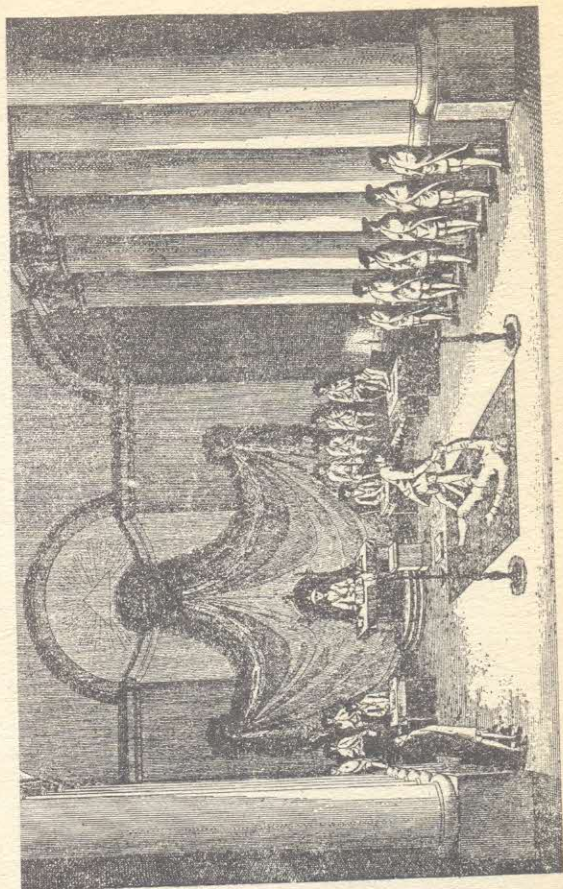
Plamena zvezda

Petokraka zvezda – simbol ljudskog bića

Prikaz socijalne uloge masona na stepenu Majstora

Uvodenje u stepen Majstora u loži škotske masonerije